

“Bienvenido en la Casa del Pueblo”

Een etnografische studie naar cultuurbehoud bij de *Municipalidad Indígena* en haar bevolking in Sololá

Maatje Vos

Tess van Bommel

Foto op het voorblad¹

---

¹ De foto op de voorkant laat het gebouw van de *Municipalidad Indígena* zien. De foto is door ons gemaakt op 19-03-2014.

“Bienvenido en la Casa del Pueblo”

Een etnografische studie naar cultuurbehoud bij de *Municipalidad Indígena* en haar bevolking in Sololá

Bachelor Thesis 2013 – 2014

Maatje Vos 3828166
M.Vos2@students.uu.nl

Tess van Bommel 3691306
T.Vanbommel1@students.uu.nl

Begeleider: Marie-Louise Glebbeek

Wordcount: 21.223

Universiteit Utrecht

Inhoudsopgave

Voorwoord	7
Inleiding	9
1. Cultuurbehoud en sociale bewegingen: een raamwerk van theorieën en concepten	15
<i>Etniciteit en cultuurverandering</i> – Tess van Bommel	15
<i>Sociale uitsluiting van inheemse bevolkingsgroepen</i> – Tess van Bommel	18
<i>Inheemse bevolkingsgroepen en hun rechten</i> – Maatje Vos	20
<i>Sociale bewegingen en cultuurbehoud</i> – Maatje Vos	21
2. Guatemala: cultuurbehoud in een ongelijke samenleving	25
<i>Het inheemse vredesakkoord</i> – Tess van Bommel	25
<i>Inheemse bevolkingsgroepen in Guatemala</i> – Tess van Bommel	26
<i>Sociale bewegingen en cultuurbehoud in Guatemala</i> – Maatje Vos	27
<i>Lokale organisatiestructuur in Sololá, Guatemala</i> – Maatje Vos	28
3. De <i>Municipalidad Indígena</i> van Sololá	30
– Maatje Vos	
<i>Doelgroep, doelstelling en programma</i>	32
<i>De <i>Municipalidad Indígena</i> en de staat</i>	36
<i>Bevorderende factoren van het behoud van inheemse cultuur</i>	38
<i>Belemmerende factoren van het behoud van inheemse cultuur</i>	41
4. “Onze mensen”, de inheemse bevolking van Sololá	44
– Tess van Bommel	
<i>De Maya bevolking in Sololá</i>	44
<i>De <i>Municipalidad Indígena</i> als bron van advies</i>	46
<i>Betekenis van de <i>Municipalidad Indígena</i> voor de inheemse bevolking</i>	50
<i>Behoud van cultuur door de <i>Municipalidad Indígena</i></i>	52
5. Conclusie en discussie	58
<i>Behoud van inheemse cultuur</i>	59
<i>Aanbevelingen</i>	62
Literatuurlijst	63
Bijlage 1: Voorbeeld van een akte	66
1.1 Originele versie in het Spaans	66
1.2 Vertaalde versie in het Nederlands	68
Bijlage 2: Illusterende foto’s	69
2.1 De leden van de <i>corporación</i>	69
2.2 <i>Traje típico</i>	70
2.3 Het museum van de <i>Municipalidad Indígena</i>	71
Bijlage 3: Samenvatting in het Spaans	72

Voorwoord

Deze thesis is het resultaat van twee maanden veldwerk in Sololá, Guatemala. We hebben het voorrecht gehad ons twee maanden te bevinden tussen mensen die bereid waren ons te leren over hun cultuur. Ze vertelden ons over hun leven en deelden met ons de ervaring van het inheems zijn in Sololá. Als eerste willen wij daarom de mannen van de *Municipalidad Indígena* bedanken dat zij de deuren van hun organisatie voor ons openstelden en ons meenamen in hun dagelijkse strijd voor rechtvaardigheid onder de inheemse bevolking. In het bijzonder willen we de *Alcalde Indígena* en zijn gezin bedanken dat zij ons introduceerden in het familieleven van de Maya cultuur. De keren dat wij hen mochten vergezellen naar bezoeken aan familie en de kerk hebben wij als een unieke kijk in hun leven ervaren. Ten tweede gaat onze dank uit naar de lokale bevolking van Sololá en in het bijzonder naar de mensen die ons aan de informatie geholpen hebben die geleid heeft tot deze thesis. We hebben het als een eer ervaren dat mensen bereid waren hun gedachtes met ons te delen en hun huizen voor ons open te stellen. Ten derde willen we Marie-Louise bedanken voor haar ondersteuning tijdens zowel het schrijfproces als het veldwerk. Haar onderzoekservaring en kritische blik heeft ons op veel momenten verder geholpen in ons onderzoek. Tot slot willen we elkaar bedanken. Terwijl we dit schrijven denken we terug aan de mooie en leerzame tijd die wij samen doorgebracht hebben in Sololá. Veldwerk doen was een prachtige ervaring, maar een eerste keer in het veld brengt ook nieuwe en soms moeilijke ervaringen met zich mee. Op dit soort momenten waren we blij met de steun die we bij elkaar konden vinden. Onze gedeelde ervaring in het veld heeft ons gemaakt tot de antropologen die we nu zijn.

Inleiding

In 1996 kwam in Guatemala met het tekenen van de vredesakkoorden een eind aan de 36 jaar durende burgeroorlog.² In één van de vredesakkoorden werden de rechten voor de inheemse bevolking vastgelegd. Dit akkoord streeft er naar om Guatemala te hervormen tot een multi-etnisch, cultureel pluraal en multi-linguïstische natie-staat waar discriminatie op basis van etniciteit verboden is (Warren 1998: 57). Guatemala kenmerkt zich door een diversiteit van bevolkingsgroepen. Naast een groot deel van de bevolking dat inheems is, leven er ook Ladino's, Xinca en Garífuna's.

Ondanks dat rechten van de inheemse bevolking op papier staan, worden deze in de praktijk niet altijd uitgevoerd. Het niet naleven van de rechten voor de inheemse bevolking uit zich in het feit dat het beleid van de overheid niet aansluit bij hun belangen. Bovendien wordt door dit beleid de inheemse cultuur achtergesteld ten opzichte van andere culturen zoals de Ladino cultuur³. Inheemse culturele kenmerken worden vaak als minderwaardig gezien en dit leidt in veel gevallen tot sociale uitsluiting en marginalisatie van de inheemse bevolking (Kenrick & Lewis 2004: 5).

Naast het feit dat de inheemse bevolking in Guatemala is gemarginaliseerd, is hun cultuur onderhevig aan verandering. Zichtbaar is dat culturele tradities en gewoonten verloren gaan of vergeten raken doordat zij in contact staan met andere dominantere culturen. De toegenomen mate van contact met andere culturen is onderdeel van het proces van globalisering (Eriksen 2007: 4). Etnische groepen komen in dit proces met elkaar in aanraking met als gevolg dat mensen zich bewust worden van hun eigen culturele en etnische identiteit (Eriksen 2007:13). Een groot deel van de inheemse bevolking hecht waarde aan hun etnische en culturele identiteit en vindt het belangrijk dat hun inheemse cultuur behouden blijft. Sociale bewegingen, en dan met name *grassroots* bewegingen, kunnen een belangrijke ondersteunende rol spelen in het behoud van inheemse cultuur. *Grassroots* bewegingen zijn lokale organisaties die bestaan om de belangen van hun leden te bevorderen (Allen en Thomas 1992: 212). Dergelijke bewegingen bestaan uit inheemse mensen en sluiten idealiter beter aan bij problemen waar de inheemse bevolking mee kampt. Dit komt doordat leden van *grassroots* bewegingen onderdeel uitmaken van deze bevolking, en zo op basis van lokale normen en tradities voor hun belangen op kunnen komen en inheemse cultuur kunnen

---

² De burgeroorlog duurde van 1960 tot 1996 en was een conflict tussen de Guatemalteekse overheid en verschillende linkse guerrilla bewegingen.

³ De Ladino bevolking wordt gedefinieerd door uiterlijke en culturele kenmerken die geërfd zijn van de voormalige Spaanse koloniale overheersers.

behouden (Postero 2007: 168). Het behouden van inheemse cultuur kunnen zij bijvoorbeeld bevorderen door de inheemse bevolking cultureel te empoweren. Culturele empowerment is een specifiek domein van empowerment waarbinnen macht en controle verkregen wordt over beslissingen en middelen met betrekking tot het uitoefenen en versterken van hun cultuur. Als culturele empowerment bereikt wordt, kan de inheemse bevolking zonder haar cultuur te verliezen voor zichzelf en haar rechten opkomen.

Wij hebben ons onderzoek gericht op één specifieke *grassroots* organisatie: de *Municipalidad Indígena* (de inheemse gemeente) te Sololá. Deze inheemse organisatie bestaat uit elf autoriteiten die door het volk gekozen zijn. Zij lossen problemen op door te bemiddelen in conflicten en zo speelt de *Municipalidad Indígena* een belangrijke rol in het leven van de inheemse bevolking in Sololá. Door middel van ons onderzoek willen wij een meerzijdig beeld geven over manieren waarop cultuur van de inheemse bevolking in Sololá in Guatemala behouden kan worden. Op deze manier hopen wij op micro niveau inzicht te geven in processen en ervaringen van verandering en behoud van inheemse cultuur en bij te dragen aan bestaande kennis omtrent concepten als etniciteit, inheemse bevolkingsgroepen, sociale uitsluiting, inheemse rechten, sociale bewegingen en culturele empowerment.

Vanuit deze doelstelling luidt onze centrale vraag: *Wat is de invloed van de Municipalidad Indígena op het behoud van inheemse cultuur in Sololá, Guatemala en welke betekenis geeft de inheemse bevolking aan deze invloed?* Om onze centrale vraag te beantwoorden, hebben wij deze geoperationaliseerd aan de hand van verschillende deelaspecten. Allereerst is het van belang te kijken naar de *Municipalidad Indígena* als organisatie. Dit omvat hoe de organisatie is opgebouwd, wat verschillende taken en functies zijn binnen de organisatie en hoe hun relaties zijn met overheidsinstanties binnen Sololá. Belangrijk is hierbij de vraag wat de *Municipalidad Indígena* doet voor de inheemse bevolking in Sololá. Daarnaast is het onderzoeken van factoren die het behoud van inheemse cultuur bevorderen dan wel belemmeren essentieel om onze centrale vraag te beantwoorden. We richten ons dan ten eerste op de rol die de *Municipalidad Indígena* hierin heeft. Tot slot is het relevant om de andere kant van het verhaal te bekijken door te onderzoeken hoe de inheemse bevolking van Sololá behoud van de inheemse cultuur ervaart door de *Municipalidad Indígena*. Hier zal ook vanuit het perspectief van de inheemse bevolking gekeken worden naar bevorderende en belemmerende factoren van het behoud van cultuur. In deze deelaspecten komt naar voren hoe verschillende delen van ons onderzoek elkaar aanvullen. Maatje heeft de *Municipalidad Indígena* zelf onderzocht en vanuit daaruit gekeken wat de invloed van de *Municipalidad Indígena* is op het behoud van inheemse cultuur in

Sololá. Tess heeft vanuit de lokale bevolking gekeken hoe zij de invloed van de *Municipalidad Indígena* op het behoud van inheemse cultuur ervaart. Door deze twee perspectieven te combineren hopen we een zo volledig mogelijk zicht te krijgen op manieren waarop inheemse cultuur bevorderd of juist belemmerd wordt door de *Municipalidad Indígena*.

De theoretische relevantie van ons onderzoek is dat we zullen bijdragen aan theorieën over etniciteit en globalisering. We zullen dit doen door op lokaal niveau te kijken naar de invloeden van globale trends op lokale etniciteit en cultuur. We onderzoeken hoe volgens een specifieke etnische groep het behoud van cultuur bevorderd en belemmerd kan worden onder invloed van deze globale trends. Zo zullen wij ook bijdragen aan het debat rondom het behoud van cultuur. Wij zullen voornamelijk informatie aanbieden over hoe sociale bewegingen hieraan kunnen bijdragen en hoe dit ontvangen wordt door een inheemse bevolking. Een specifiek soort sociale beweging waar wij ons binnen ons onderzoek op gefocust hebben, is de *grassroots* beweging. Over *grassroots* bewegingen is echter veel minder literatuur te vinden dan over ander soort sociale bewegingen. Nog minder is geschreven over hoe deze bewegingen bij kunnen dragen aan het behoud van cultuur. Bovendien hebben bestaande onderzoeken vaak betrekking op één specifieke beweging en zijn deze onderzoeken daarom moeilijk te generaliseren. Om deze reden is het belangrijk dat er meer dergelijke onderzoeken uitgevoerd worden waardoor in de verscheidenheid van casussen misschien toch ook te kunnen generaliseren over praktijken die het behoud van cultuur in mindere of meerdere mate bevorderen.

Ons onderzoek is maatschappelijk relevant voor sociale bewegingen en inheemse bevolkingsgroepen op lokaal en nationaal niveau, omdat deze groepen zo kunnen zien wat context specifieke, maar ook algemene factoren zijn die behoud van inheemse cultuur kunnen bevorderen of belemmeren in Guatemala. Zij kunnen dan hun beleid beter richten op factoren die het behoud van cultuur versterken en rekening houden met factoren die voor belemmering zouden zorgen. Ook op internationaal niveau is ons onderzoek voor sociale bewegingen interessant omdat zij kunnen zien hoe het behoud van inheemse cultuur elders aangepakt wordt en wat daarvan relevant kan zijn voor hun eigen organisatie. Tot slot zal ons onderzoek voor de *Municipalidad Indígena* zelf interessant zijn omdat zij via ons onderzoek kunnen zien wat hun leden belangrijk vinden binnen de gemeenschap en met betrekking tot behoud van hun inheemse cultuur.

Ons onderzoek heeft plaatsgevonden in de stad Sololá in het gelijknamige departement in Guatemala. Wij waren welkom om ons onderzoek te verrichten in het Huis van het Volk,

de *Municipalidad Indígena*. We hebben hier acht weken kwalitatief antropologisch onderzoek verricht van 22 februari tot en met 18 april 2014. Tijdens deze periode verbleven wij bij een inheems gastgezin om zo volledig mogelijk te participeren in het dagelijks leven van de inheemse bevolking in Sololá. Guatemala, en specifiek Sololá, was voor ons onderzoek zeer interessant omdat hier een groot percentage van de bevolking inheems is. Bovendien heeft de inheemse bevolking in Guatemala een gemarginaliseerde positie en is haar cultuur onderhevig aan verandering. Het behoud van inheemse cultuur wordt in sommige gevallen bemoeilijkt door de beperktheid van de collectieve rechten die de inheemse bevolking heeft aan de hand waarvan zij haar cultuur kan beschermen (Colchester 2002: 1). De inheemse bevolking wil vechten voor deze culturele rechten, waardoor zij een geschikte groep vormen om een proces van behoud van cultuur te onderzoeken. Bovendien kent Guatemala sinds het einde van de burgeroorlog steeds meer sociale bewegingen die zich richten op de belangen van de inheemse bevolking.

Gedurende ons onderzoek hebben wij gebruikt gemaakt van triangulatie van onderzoeksmethoden. Deze methoden waren *hanging out*, participerende observatie, informele gesprekken en semigestructureerde en open interviews. Door meerdere methoden toe te passen in verschillende contexten, hopen we een zo een volledig mogelijk en accuraat beeld te geven van de inheemse bevolking, medewerkers van de organisatie en hun dagelijks leven. Bovendien gaven deze methoden ons de juiste instrumenten om de diepte in te kunnen met ons onderzoek. We konden observeren, participeren en vragen stellen in zowel formele als informele context. Het onderzoek van Maatje heeft voornamelijk plaatsgevonden in vergaderruimtes waar de *Municipalidad Indígena* de inheemse bevolking ontving om over conflicten te praten. Daarnaast heeft zij de verschillende onderzoeksmethoden toegepast tijdens besprekingen in rurale gemeenschappen, vergaderingen van de *Municipalidad Indígena* met staatsinstituties en andere organisaties en heeft zij bijvoorbeeld de familie en het thuis leren kennen van haar belangrijkste informant, de *Alcalde Indígena* (Inheemse burgemeester). Tess heeft de onderzoeksmethoden voornamelijk toegepast in de wachtruimte van de *Municipalidad Indígena*. Daarnaast heeft zij veel mensen die zij hier leerde kennen buiten de *Municipalidad Indígena* gesproken, bijvoorbeeld bij hen thuis of op hun werk. De toepassing van de onderzoeksmethoden in verschillende contexten diende in beide gevallen om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen van de *Municipalidad Indígena*, de inheemse bevolking in Sololá en het leven van onze informanten.

Enkele zaken kunnen invloed hebben gehad op de verzameling van onze data en dus op onze uiteindelijke conclusies van ons onderzoek. Tijdens het toepassen van methoden

merkten wij dat sprake was van een zekere afstand tussen onderzoeker en onderzoeksgroep. Dit kwam voornamelijk terug in het verschil tussen taal, leeftijd en geslacht. In het bijzonder de taalbarrière die bestond doordat wij de inheemse taal Kaqchikel niet spraken, vormde in sommige gevallen een obstakel bij het verkrijgen van data en deze juist te interpreteren. We hebben geprobeerd dit op te lossen door zoveel mogelijk om uitleg te vragen. Dit zal vermoedelijk niet dezelfde kwaliteit opgeleverd hebben als wanneer wij op directere wijze deze informatie hadden kunnen verkrijgen. Tot slot was objectiviteit een punt waar wij in ons onderzoek aandacht aan moesten besteden. We hebben geprobeerd zoveel mogelijk objectief te blijven, maar door een hoge mate van betrokkenheid binnen de organisatie was het in het proces van analyse op sommige momenten moeilijk om objectief naar de data te kijken. Dit hebben we geprobeerd te overkomen door ons hier bewust van te zijn, en aan de hand hiervan kritisch naar de uitkomst van de analyse te kijken. Hierbij hielp het dat dit onderzoek in samenwerkingsverband verricht is. We konden beide op een objectievere manier naar het deel van het onderzoek kijken dat niet door onszelf verricht was, dan naar ons eigen deel.

Bij het schrijven van deze thesis hebben wij de anonimiteit van onze informanten willen waarborgen. We zijn ons er van bewust dat de leden van de *Municipalidad Indígena* te identificeren zijn aan de hand van hun functies. Om die reden hebben wij bij gevoeligere onderwerpen slechts een indicatie gegeven van waar een lid zich in de hiërarchie bevindt, zonder hier de specifieke functie bij te noemen. Van informanten uit de inheemse bevolking hebben wij bovendien alle namen gefingeerd, zowel in de tekst als in de bijlage.

In de volgende hoofdstukken zal duidelijk worden hoe wij ons onderzoek vormgegeven hebben. Ten eerste zullen we in hoofdstuk één de theorieën en concepten die ten grondslag liggen aan ons onderzoek definiëren en uitdiepen. Wij zullen beginnen door in te gaan op het concept etniciteit en aangeven hoe noties van etniciteit vorm aannemen wanneer verschillende etnische groepen met elkaar in aanraking komen. Door een toegenomen verbondenheid in de wereld komen verschillende culturen met elkaar in aanraking wat verschillende gevolgen kan hebben. Bepaalde etnische groepen, zoals in dit geval inheemse bevolkingsgroepen, kunnen naast andere groepen sociaal uitgesloten worden. Wij zullen hierbij toelichten wat verstaan wordt onder inheemse bevolkingsgroepen en met wat voor problemen zij te maken hebben. Deze problemen kunnen als gevolg hebben dat hun cultuur gevoeliger zal zijn voor invloeden van andere culturen en daardoor onderhevig kan zijn aan verandering. We zullen in een volgende paragraaf de kwetsbare positie van inheemse bevolkingsgroepen verder duidelijk maken door haar juridische context en de beperktheid van haar rechten te laten zien. Als laatste zullen wij in ons theoretisch kader aangeven hoe sociale

bewegingen de inheemse bevolking kunnen ondersteunen in het behoud van hun cultuur. Op deze manier zullen we een overzicht geven van de bestaande kennis over het behoud van inheemse cultuur, waar wij uiteindelijk aan bij zullen dragen. Daarna zullen in hoofdstuk twee de concepten in de Guatemalteekse context geplaatst worden. Er zal ingegaan worden op de sociale context van Guatemala en op de verschillende inheemse bevolkingsgroepen en sociale organisaties die het land kent. Vervolgens zullen we in hoofdstuk drie en hoofdstuk vier de data die wij verkregen hebben in acht weken onderzoek, weergeven en koppelen met concepten uit het theoretisch kader en de context. Na deze twee hoofdstukken volgt een conclusie en discussie, waarin wij uiteindelijk antwoord zullen geven op onze centrale vraag. Afsluitend volgt de literatuurlijst en enkele bijlagen.

1. Cultuurbehoud en sociale bewegingen: een raamwerk van theorieën en concepten

In dit hoofdstuk komt een verscheidenheid aan theorieën en concepten aan bod. We zullen ingaan op etniciteit, haar theoretische opvattingen en hoe globalisering op verschillende manieren invloed heeft op dit concept. Vervolgens zullen inheemse bevolkingsgroepen besproken worden. Er zal ingegaan worden op hoe zij te maken hebben met sociale uitsluiting en problemen die hier uit voortkomen. Deze problemen vormen een belemmering voor het behoud van de inheemse cultuur. Daarnaast zal ingegaan worden op enkele belangrijke wetten en conventies waarop deze inheemse bevolkingsgroepen zich kunnen beroepen om hun cultuur te behouden. Om te kijken hoe het behoud van cultuur kan worden gestimuleerd, zal gesproken worden over de rol die sociale bewegingen, met name *grassroots* organisaties, hierbij hebben en zal uitleg worden gegeven over het concept culturele empowerment.

Etniciteit en cultuurverandering - Tess van Bommel

Een etnische groep wordt volgens Fredrik Barth (1998: 10) in de antropologische literatuur gezien als een populatie die ten eerste op biologisch vlak zichzelf in stand houdt. Dat wil zeggen dat door middel van voortplanting uiterlijke biologische kenmerken worden overgedragen, welke typerend zijn voor de etnische groep. Ten tweede deelt een etnische groep fundamentele culturele waarden zoals een gedeelde visie over bijvoorbeeld de rol van familie binnen de etnische groep. Ten derde kenmerkt een etnische groep zich door het bezit van een eigen manier van communicatie en interactie, vaak in de vorm van een eigen taal. Als laatste kent de populatie van een etnische groep lidmaatschap waarbij iemand zichzelf definieert als lid van de etnische groep maar tevens ook door anderen wordt gedefinieerd als lid van een etnische groep. Barth (in McElreath ed, 1987: 66) stelt ook dat etnische groepen gebaseerd zijn op een aantal overdraagbare culturele kenmerken zoals taal, kledingstijl, rituelen en gastronomie. Deze kenmerken worden gezien als *markers of group membership*.

Binnen de antropologie bestaan verschillende theoretische opvattingen met betrekking tot het concept etniciteit. Een onderscheid valt te maken tussen een primordialistische benadering, een instrumentalistische benadering en een constructivistische benadering.

Een primordialistische benadering stelt dat etniciteit een noodzakelijk en onveranderlijk gegeven is. Dit sluit aan bij Cohen (in Erikssen 1994: 63), die etniciteit ziet als een aspect van een persoon dat niet kan veranderen. Etniciteit is een vaststaand gegeven

omdat de afkomst van de persoon hierbij bepalend is (Eriksen 1994: 63). Aan de afkomst van de persoon zijn bepaalde genetische kenmerken gekoppeld. Deze genetische kenmerken worden gedeeld binnen de groep en dienen als voorwaarde om volledig deel te kunnen nemen binnen de groep (Tilley 2010: 500). Volgens Weber (1968 in Hansen 2010: 63), die een primordialistische benadering hanteert, bestaat een etnische groep uit individuen die geloven in een gemeenschappelijke afkomst op basis van kenmerken zoals uiterlijk, gebruiken en gedeelde herinneringen.

Een instrumentalistische benadering stelt dat etniciteit geconstrueerd wordt door een veranderende politieke of economische context. In dat geval vormen mensen met dezelfde belangen groepen met als doel deze belangen na te streven (Bentley 1987: 26). Etniciteit kan op die manier ontstaan als een vorm van een politieke organisatie waar culturele grenzen gebruikt worden om middelen van de groep te beschermen (Eriksen 1994: 63). Een instrumentalistische benadering legt de nadruk op de dynamische, variabele en reflexieve aspecten van etniciteit (Hempel 2004: 255).

De constructivistische benadering stelt dat etniciteit ontstaat door sociale processen als toeschrijving en identificatie (Demmers 2012: 26). Dat wil zeggen dat de betekenis die iemand zelf geeft aan zijn/haar identiteit en de betekenis die door anderen daaraan wordt gegeven, de etnische identiteit construeert. Etniciteit is dus niet een vast gegeven op zich, maar is context afhankelijk, dynamisch en veranderlijk (Demmers 2012: 26). Door sommige auteurs wordt de instrumentalistische benadering hetzelfde gezien als de constructivistische benadering (Hale 2004: 459). Beiden stromingen zijn er over eens dat etniciteit een veranderlijk en dynamisch gegeven is. Echter focust de instrumentalistische benadering zich op etniciteit wat als 'instrument' kan worden ingezet om de middelen van de groep te beschermen. Een constructivistische benadering benadrukt dat etniciteit geconstrueerd wordt en voortkomt door het vaststellen van (etnische) grenzen (Demmers 2012: 26).

Etniciteit gaat altijd over twee of meerdere groepen en heeft te maken met het classificeren van mensen en groepsrelaties, stelt Thomas Eriksen (1994: 5). Dit zijn groepen mensen die zichzelf onderscheiden van leden van andere groepen. Dit onderscheid wordt benadrukt wanneer culturele verschillen tot uiting komen binnen sociale interactie. De identiteit van de groep wordt altijd gedefinieerd in relatie tot de ander (Eriksen 1994). Vanuit een constructivistische benadering kan hier worden gesteld dat sociale interactie steeds opnieuw kan plaatsvinden, waardoor etniciteit een continue veranderlijk concept is. Sociale interactie tussen verschillende etnische groepen vindt plaats wanneer etnische grenzen worden overschreden. Etnische grenzen zijn niet zozeer plaatsgebonden, maar sociaal geconstrueerd.

Dat wil zeggen dat er geen scheidingslijnen bestaan tussen verschillende etnische groepen, maar dat deze grenzen vanuit verschillende perspectieven anders bekeken worden. Het gaat om de constante uitwisseling van informatie en interactie wat mensen bewust maakt van hun eigen identiteit (Barth in Eriksen 1994).

Etnische groepen overschrijden steeds vaker etnische grenzen. Dit heeft te maken met het proces van *interconnectedness*, wat wil zeggen dat de onderlinge verbondenheid tussen mensen of landen steeds meer toeneemt (Eriksen 2007: 69). Met als gevolg dat sprake is van meer erkenning van etnische groepen en zij steeds minder geïsoleerd van elkaar raken. Die toegenomen verbondenheid is onderdeel van het proces van globalisering (Eriksen 2007: 4). Een definitie van globalisering kan zijn dat het refereert naar zowel het figuurlijk kleiner worden van de wereld als naar het steeds meer bewust worden van de wereld als één geheel (Robertson 1992: 9).

Toegenomen verbondenheid tussen etnische groepen als gevolg van globalisering kan verschillende effecten hebben. Een sociale of etnische identiteit wordt pas benadrukt wanneer deze bedreigd wordt (Eriksen 1994: 81). Hiermee wordt bedoeld dat men bewust wordt van de eigen culturele en etnische identiteit wanneer men in aanraking is gekomen met anderen. Door in aanraking te komen met andere etnische groepen, kan de drang ontstaan om de uniekheid of historische *roots* binnen de eigen cultuur te benadrukken (Eriksen 2007: 13). Samenlevingen worden op die manier steeds post traditioneler, wat betekent dat tradities worden aangepast op hedendaagse situaties (Giddens in Eriksen 2007: 103). Daarnaast wordt nadruk gelegd op lokale waarden, die worden ingezet om weerstand te bieden tegen globale trends. (Hermans & Kempen 1998: 1114).

Een ander effect is dat door toegenomen verbondenheid het idee dat culturen absoluut homogeen zijn, kan worden ondermijnd. Dit vindt plaats door interculturele processen die bestaande gewoontes en gebruiken beïnvloeden, aantasten en omvormen tot nieuwe gewoontes en gebruiken. Ook kunnen door toenemende verbondenheid verschillende culturele praktijken samenkomen of nieuwe vormen van culturele identiteiten ontstaan (Hermans & Kempen 1998: 1113). Deze samenkomst van verschillende culturen wordt door Olivia Harris (in Eriksen 2007: 111) *cultural mixing* genoemd, wat bevorderend is voor culturele diversiteit. Een andere mogelijkheid is dat door invloed van andere culturen elementen van deze culturen op eigen wijze worden geïncorporeerd in de eigen cultuur. Dat wordt door Ritzer (in Eriksen 2007: 58) *glocalization* genoemd.

In deze paragraaf zijn verschillende benaderingen van het concept etniciteit toegelicht en is besproken hoe het proces van globalisering hier invloed op heeft. In de volgende

paragraaf zal specifiekere worden ingegaan op één etnische groep, welke problemen ervaart met het behoud van hun cultuur.

Sociale uitsluiting van inheemse bevolkingsgroepen – Tess van Bommel

Een belangrijk voorbeeld van etnische groepen die cultuurverandering ervaren, zijn inheemse bevolkingsgroepen. Zij kampen met verschillende problemen die het behoud van hun inheemse cultuur belemmeren. Om betere inzicht te krijgen in hun problemen is het allereerst relevant te definiëren wat inheemse bevolkingsgroepen zijn.

Lunde (2007) definieert inheemse bevolkingsgroepen in Latijns-Amerika aan de hand van een aantal zaken: het zijn afstammelingen van de oorspronkelijke bevolking van het land waar zij wonen en identificeren zichzelf ook zo. Daarnaast spreken zij inheemse talen en willen zij die talen graag behouden; het vormt een onderdeel van hun identiteit. Bovendien hechten inheemse bevolkingsgroepen veel waarde aan hun land- en grondgebied. Als laatste willen zij hun eigen sociale, economische en politieke instituties binnen hun territorium behouden. De *Working Group on Indigenous Populations* (WGIP) voegt daar aan toe dat een kenmerk van inheemse bevolkingsgroepen is dat zij worden gemarginaliseerd, uitgesloten of gediscrimineerd (Kenrick & Lewis 2004: 5).

Sociale uitsluiting vormt een van de grootste problemen van inheemse bevolkingsgroepen. De definitie die de *Inter-American Development Bank* en de *Economic Commission for Latin America and the Caribbean* (ECLAC) geven voor sociale uitsluiting is het onvermogen van een sociale groep om volledig te participeren in de sociale, culturele en economische sferen in een samenleving (Hooker 2005: 287). Deze definitie laat zien dat sociale uitsluiting een multidimensionaal proces is want het betreft verschillende sferen in een samenleving. Buvinic (2004: 7) stelt dat sociale uitsluiting een product is van koloniale uitbuiting van inheemse bronnen en mensen. Dat wil zeggen dat machtsstructuren die ontstaan zijn tijdens de kolonisatie nog steeds hun stempel drukken, waardoor inheemse bevolkingsgroepen sociaal uitgesloten zijn. Sociale uitsluiting kan ook een product zijn van recente processen van modernisering en globalisering doordat inheemse bevolkingsgroepen achterblijven in deze processen. Hierdoor ontstaat er een kloof tussen verschillende bevolkingsgroepen in de maatschappij, wat ongelijkheid kan creëren.

Populaties met een lange geschiedenis van uitsluiting hebben verschillende ervaringen met uitsluiting, verschillende sociale identiteiten en bronnen van uitsluiting verschillen. Daarnaast hebben ze bepaalde gemeenschappelijke kenmerken die zorgen voor uitsluiting (Buvinic 2004: 7). Een van die kenmerken is dat sociaal uitgesloten groepen onzichtbaar zijn

in officiële statistieken. De staat en overheid erkennen ze vaak niet. Daarnaast bestaan sociaal uitgesloten groepen voornamelijk uit het armste gedeelte van de bevolking. Inheemse bevolkingsgroepen in bijvoorbeeld Bolivia, Guatemala en Peru vormen zestig procent van de mensen die beneden de armoedegrens leven. Deze armoede onder sociaal uitgesloten groepen is vaak langdurig. Een laatste kenmerk voor sociaal uitgesloten groepen is dat armoede van sociaal uitgesloten groepen voor een stigma en discriminatie zorgt. Stigmatisering gaat over menselijke verschillen die worden gedeeld door een groep, wat zorgt voor een onderscheid tussen een 'wij' en een 'zij'. Dit onderscheid veroorzaakt discriminatie, wat stereotypering over mensen als gevolg heeft (Buvinic 2004: 7).

Problemen waar inheemse bevolkingsgroepen mee kampen, hebben vaak tot gevolg dat zij niet kunnen leven volgens culturele tradities, voornamelijk wanneer deze tradities botsen met de tradities van de dominante groep in de samenleving. Omdat inheemse bevolkingsgroepen vaak weinig stem en inbreng hebben, is het voor hen niet mogelijk om druk uit te oefenen op de staat om inheemse rechten over bescherming van cultuur te erkennen en te beschermen. (Torres 1991: 134). Zoals we later zullen zien, kunnen sociale bewegingen inheemse bevolkingsgroepen hierin ondersteunen.

Zoals in de definitie van inheemse bevolkingsgroepen is opgenomen, hechten zij veel waarde aan hun land- en grondgebied. Zij ervaren hier ook problemen mee. In veel gevallen worden inheemse bevolkingsgroepen door de staat weggehaald van het land waar zij oorspronkelijk behoren. De aanwezigheid van natuurlijke hulpbronnen in de stukken land wordt gezien als economische winst die van belang is voor de staat. Staten stellen hier hun eigen belang voorop en erkennen de rechten van inheemse bevolkingsgroepen niet. Staten willen hun macht niet beperken door stukken land af te geven, stukken land die eigenlijk behoren aan de inheemse bevolkingsgroepen (Torres 1991: 137).

Problemen van inheemse bevolkingsgroepen zoals het voortdurende gebrek aan erkenning, het innemen van hun leefgebied door de staat en het onvermogen van de staat om met deze situatie om te gaan, heeft ervoor gezorgd dat op internationaal terrein meer aandacht is gekomen voor inheemse bevolkingsgroepen en hun rechten (Kastrup 1997: 106). Daarnaast is het doel van het opstellen van rechten van inheemse bevolkingsgroepen om de internationale samenwerking voor het oplossen van deze problemen te versterken (Gilbert 2007: 207). In de volgende paragraaf zal meer aandacht worden geschonken aan rechten van inheemse bevolkingsgroepen.

Inheemse bevolkingsgroepen en inheemse rechten – Maatje Vos

De vorige paragraaf heeft laten zien wat problemen zijn waar inheemse bevolkingsgroepen mee kampen. Aandacht voor deze problemen op internationaal niveau heeft ervoor gezorgd dat er meer focus is gekomen op de rechten van inheemse bevolkingsgroepen (Kastrup 1997: 106). Dit heeft geleid tot de opstelling van een aantal conventies die van groot belang zijn voor deze groepen. Wat bijzonder is aan de rechten die deze conventies omvatten is dat zij collectief zijn in plaats van individueel (Colchester 2002: 2). De collectieve rechten van de inheemse bevolking bevatten rechten als bestaansrecht, het recht op vrede en zelfbeschikking. Deze rechten blijven echter vrij beperkt. De meeste collectieve rechten die sinds 1970 opgesteld zijn richten zich namelijk op de rechten van naties en staten, en niet op inheemse bevolkingsgroepen (Colchester 2002: 1).

De *International Labour Organisation* (ILO) heeft twee wettelijke instrumenten aangenomen omtrent de bescherming van de rechten van inheemse bevolkingsgroepen. Dit zijn *The Indigenous and Tribal Populations Convention*, 1975 (No. 107) en *The Indigenous and Tribal Convention*, 1989 (No. 169).⁴ Conventie No. 107 is een instrument voor ontwikkeling en gaat over kwesties zoals land, arbeidsvoorwaarden, beroepsopleiding, handwerk en landelijke industrieën, sociale zekerheid, gezondheidszorg, onderwijs- en communicatiemiddelen. Hoewel deze conventie een instrument is voor ontwikkeling, bevat de conventie ook elementen die zouden kunnen leiden tot de verdwijning van de inheemse cultuur en identiteit. De conventie benadrukt dat de rechten van de inheemse bevolking bij deze integratie gerespecteerd moeten worden. Desalniettemin kunnen vormen van integratie zoals hervestiging en religieuze bekering leiden tot het verlies van inheemse cultuur en identiteit (Colchester 2002: 1). Enkele belangrijke punten in de conventie zijn dat inheemse bevolkingsgroepen en stammen niet gediscrimineerd mogen worden, dat er speciale maatregelen getroffen moeten worden om hen te beschermen en dat de groepen geraadpleegd moeten worden met betrekking tot kwesties die hen betreffen. Hiernaast moet hun manier van leven, gebruiken en tradities, instituties, wetten, vormen van landgebruik en vormen van sociale organisatie erkend en beschermd worden.⁵ Dit houdt in dat inheemse bevolkingsgroepen hun eigen vormen van recht toe mogen passen. Zolang deze vormen fundamentele en internationale mensenrechten respecteren, moeten staten de beslissingen die gemaakt worden binnen het inheemse rechtssysteem respecteren (Sieder 2007: 35-36).

---

⁴ International Labour Organisation <http://www.ilo.org/indigenous/Conventions/lang--en/index.htm>
25-06-2014

⁵ International Labour Organisation <http://www.ilo.org/indigenous/Conventions/no169/lang--en/index.htm>
25-06-2014

De Verenigde Naties hebben ook aandacht besteed aan inheemse rechten. Zij hebben twee decennia benoemd tot ‘*World Decade on the Rights of Indigenous Peoples*’. De eerste van 1994 tot 2004 en de tweede van 2005 tot 2015. Het doel van het eerste decennium was het versterken van internationale samenwerking om problemen van inheemse bevolkingsgroepen op te lossen. Dit zou met name plaatsvinden op het gebied van mensenrechten, milieu, educatie en gezondheid. In 2007 is de VN tot een universele verklaring gekomen van de rechten van inheemse bevolkingsgroepen: de *United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples*. Deze wet wordt door veel inheemse bevolkingsgroepen gezien als een belangrijke stap om hun inheemse identiteit te kunnen behouden en om te kunnen overleven als inheemse bevolkingsgroepen. De wet legt veel nadruk op het belang van een goede relatie tussen de staat en inheemse bevolkingsgroepen (Gilbert 2007: 207). Wel moet bedacht worden dat dit enkel een declaratie is, en dat het dus geen bindende wetten bevat waar inheemse bevolkingsgroepen rechten aan kunnen verlenen (Gilbert 2007: 229).

Het belang van deze verschillende conventies voor inheemse bevolkingsgroepen is dat zij op deze manier erkenning krijgen (Sieder 2007: 214). De conventies kunnen een basis vormen voor een toenemende rol van inheemse bevolkingsgroepen bij het maken van beslissingen. Rechten voor inheemse bevolkingsgroepen blijven echter beperkt. In de volgende paragraaf zal blijken dat inheemse bevolkingsgroepen naast de beperkte wetten waar zij zich op kunnen beroepen, ondersteund kunnen worden door sociale bewegingen.

Sociale bewegingen en cultuurbehoud – Maatje Vos

Sociale bewegingen kunnen bijdragen aan het behouden van cultuur. In deze paragraaf zullen we zien hoe zij dit kunnen doen. We zullen ons met name richten op *grassroots* bewegingen een aantonen hoe zij bij kunnen dragen aan omstandigheden voor cultuur behoud.

In regio’s zoals Latijns-Amerika zijn in de laatste decennia steeds meer inheemse sociale bewegingen ontstaan. Dit is onder andere door een toename van transnationale inheemse bewegingen en door steun van ontwikkelingsorganisaties zoals de *Inter-American Development Bank* (IDB) en de Wereld Bank, maar ook door internationale non-gouvernementele organisaties (NGO’s). Inheemse bewegingen in Latijns-Amerika hebben hun strategieën aangepast aan de veranderende omgeving. Waar ze eerder streden voor groepsrechten als onderdrukte minderheidsgroep, willen ze zich tegenwoordig kunnen onderscheiden als een gelijkwaardige groep en daarom dezelfde rechten verkrijgen als andere groepen (Hooker 2005: 303). Deze etnische bewegingen stellen economische en politieke

eisen, maar ook culturele eisen zoals culturele rechten die voortkomen uit etnische verschillen (Sanabria 2007: 130). Een voorbeeld hiervan is het recht op onderwijs in de eigen taal en cultuur.

Een sociale beweging is een verzameling van individuen die meningen uiten over bepaalde kwesties, en sociale verandering bepleiten, of zich er juist tegen verzetten (Della Porta en Diani 1999: 3). Dergelijke bewegingen ontstaan in reactie op staatsstructuren, dominante culturen en de civiele maatschappij en worden daar door gevormd (Whittier 2002: 289). Een aantal kenmerken zijn over het algemeen onderscheidend voor sociale bewegingen. Ten eerste zijn ze betrokken in conflictueuze relaties met een helder geïdentificeerde tegenstander. Door betrokken te raken in politieke en/of culturele debatten hopen zij verandering door te voeren, of juist tegen te gaan. Er wordt gestreefd naar politieke, economische of culturele rechten (Della Porta en Diani 1999: 20/21), die zij hopen te verkrijgen door de staat en het beleid waarbinnen ze opereren te hervormen (Whittier 2002: 289). Met het verkrijgen van deze rechten hopen ze de realiteit van het dagelijks leven te verbeteren. Dit is in het bijzonder van belang voor hen die structureel ongelijk behandeld worden, zoals inheemse bevolkingsgroepen (Whittier 2002: 291). Ten tweede zijn deze bewegingen verbonden in dichte informele netwerken. Hoewel actoren in sociale bewegingen hun onafhankelijkheid willen behouden, wisselen verschillende bewegingen middelen uit om gezamenlijke doelen na te streven. De coördinatie hangt af van een permanente onderhandeling tussen individuen en de beweging (Della Porta en Diani 1999: 20/21), maar ook van publieke confrontaties met autoriteiten (Whittier 2002: 291). Idealiter kan geen enkele actor, hoe machtig ook, claimen dat hij de hele beweging representeert. Door deze egalitaire structuur zouden meerdere individuen een onafhankelijke rol kunnen spelen in het politieke proces (Della Porta en Diani 1999: 20/21). Op welke manier de bewegingen streven naar verandering wordt door deze interne factoren bepaald, maar ook door externe factoren zoals politieke instituties (Whittier 2002: 290-291). Tot slot delen de leden van sociale bewegingen een onderscheidende collectieve identiteit die tot stand komt in het nastreven van een gemeenschappelijk doel. Dit doel en de gedeelde toewijding creëert een gevoel van verbondenheid. Lidmaatschap criteria hangen samen met dit gevoel van verbondenheid. De criteria zijn onstabiel en hangen af van onderlinge herkenning tussen leden (Della Porta en Diani 1999: 20/21).

Afhankelijk van het doel en de manier van organisatie van de beweging bestaan er verschillende soorten sociale bewegingen. Hoewel er verschillende soorten bewegingen zijn, bestaat er geen strakke scheidingslijn omdat deze bewegingen ook weer verschillende vormen

aan kunnen nemen en kunnen overlappen. Wij zullen hier ingaan op een specifieke sociale beweging, de *grassroots* beweging.

Grassroots bewegingen zijn lokale ledenorganisaties, zoals coöperatieven, vakbonden of inheemse bevolkingsgroepen, die de collectieve economische, politieke of culturele belangen van hun leden representeren (Allen en Thomas 1992: 212 ; Arellano-Lopéz & Petras 1994 in Postero 2007: 168). In definitie onderscheiden *grassroots* bewegingen zich van andere sociale bewegingen in het feit dat *grassroots* bewegingen vaak lokale initiatieven zijn en dat er gestreefd wordt naar een horizontale manier van organisatie. *Grassroots* bewegingen richten zich op de vrije en open uitwisseling van kennis en sociale mobilisatie (Appadurai 2000: 3). Ze bewegen zich onafhankelijk van het systeem van multinationals en de natiestaat (Appadurai 2000: 3). Op deze manier gaan de bewegingen in tegen trends die zijn ontstaan door toenemende globalisering, die culturele autonomie en economisch overleven op lokaal, regionaal en nationaal niveau bedreigen (Appadurai 2000: 2). Deze dreiging wordt onder andere veroorzaakt door officiële instanties zoals de overheid en de Wereldbank die in hun ontwikkelingsprogramma's vaak westerse sociale en culturele waarden opleggen aan lokale bevolkingen. Het opleggen van westerse waarden kan leiden tot culturele homogeniteit. *Grassroots* bewegingen willen culturele homogeniteit voorkomen, en vinden daarom het behoud van lokale waarden belangrijk. Ze hopen in samenwerking met de lokale bevolking hun eigen pad naar ontwikkeling te vinden. Hoewel *Grassroots* bewegingen vaak voortkomen uit de lokale samenleving, maken zij vaak deel uit van een globaal netwerk. Digitale technologie, en dan voornamelijk internet, heeft ervoor gezorgd dat het steeds makkelijker wordt dergelijke netwerken op te richten en te onderhouden (Juris 2008: 14).

Grassroots bewegingen zijn idealiter in staat inheemse bevolkingsgroepen te helpen hun cultuur te behouden. Ze zijn vaak geworteld in de lokale cultuur, en betrekken lokale waarden in hun projecten. Door hun lokale cultuur te praktiseren en in stand te houden willen zij culturele homogeniteit als gevolg van globalisering tegen gaan. Omdat ze onderdeel uitmaken van de groep voor wiens belangen zij opkomen, is er vaak sprake van vertrouwen tussen leden en niet-leden (Momsen 2002: 859). *Grassroots* bewegingen kunnen lokale groepen ondersteunen, zonder dat deze hun autonome culturele positie verliezen.

Een specifieke manier waarop *grassroots* bewegingen inheemse bevolkingsgroepen kunnen helpen bij het behoud van hun cultuur, is door culturele empowerment te bevorderen. Een mogelijke definitie van culturele empowerment is door het ODI geformuleerd als het herdefiniëren van regels en normen en het hercreëren van culturele en symbolische praktijken (Luttrell en Quirez 2009: 1). Deze definitie omvat echter niet het aspect van empowerment

waaruit blijkt dat controle verkregen wordt, zoals naar voren komt in de definitie van Allen en Thomas (2000). Zij definiëren empowerment namelijk als een gewenst proces waarbij individuen directe controle over hun leven nemen. Aan de hand hiervan hebben wij zelf een aanvullende mogelijke definitie geformuleerd. Culturele empowerment zien wij als het proces waarbij een ondergeschikte groep macht en controle verkrijgt over beslissingen en middelen met betrekking tot het uitoefenen en versterken van hun cultuur. In deze definitie gaan wij er vanuit dat cultuur gaat over tradities, regels, normen en waarden en spiritualiteit die in alle dagelijkse activiteiten van een bepaalde groep mensen een belangrijke rol spelen.

In dit hoofdstuk zijn de belangrijkste theorieën en concepten met betrekking tot ons onderzoek besproken. We hebben de situatie van inheemse bevolkingsgroepen in het algemeen geschetst, aangetoond dat zij zich op een beperkt aantal wetten kunnen beroepen op basis van hun collectieve identiteit en tot slot laten zien hoe sociale bewegingen inheemse bevolkingsgroepen kunnen ondersteunen. In het volgende hoofdstuk zullen wij inheemse bevolkingsgroepen en sociale bewegingen in de context van Guatemala plaatsen.

2. Guatemala: cultuurbehoud in een ongelijke samenleving

In dit hoofdstuk zullen wij de centrale concepten uit het vorige hoofdstuk in de Guatemalteekse context plaatsen. We zullen kort ingaan op het vredesakkoord, dat naar aanleiding van de burgeroorlog opgesteld is, waarin rechten van inheemse bevolkingsgroepen zijn opgenomen. Bovendien zullen we inheemse bevolkingsgroepen van Guatemala omschrijven en toelichten met wat voor problemen deze bevolking kampt. Bovendien zal een overzicht worden gegeven van verschillende organisaties in Guatemala die zich inzetten voor de inheemse bevolking. Tot slot zal ingegaan worden op de organisatiestructuur van de stad waar ons onderzoek plaatsgevonden heeft: Sololá.

Het inheemse vredesakkoord – Tess van Bommel

Na 36 jaar van conflict werd op 29 december 1996 het vredesakkoord ('Akkoord van vaste en duurzame vrede') getekend in Guatemala. Hiermee kwam een einde aan het conflict tussen de Guatemalteekse regering en de verschillende guerrillabewegingen. Het vredesakkoord bevatte een apart akkoord over identiteit en de rechten van inheemse bevolkingsgroepen (Warren 1998: 55).

Dit akkoord over identiteit en rechten van inheemse bevolkingsgroepen bevat vier delen. Het eerste deel gaat over de formele erkenning van inheemse bevolkingsgroepen in Guatemala. Maya's worden hier gedefinieerd als de afstammelingen van mensen die historisch gerelateerde talen spreken en een gezamenlijke cultuur en kosmologie over de aarde delen. De Maya identiteit wordt gezien als een pluraliteit van sociaal-culturele en linguïstische uitingen. Het tweede deel van het akkoord focust zich op de worsteling met discriminatie. Het akkoord stelt dat raciale discriminatie overwonnen moet worden om een vredige samenleving te bereiken met insluiting van alle etnische groepen. Het akkoord ziet discriminatie als een strafbaar feit. Het derde deel van het akkoord bevat de belangrijkste culturele rechten van Guatemalteekse inheemse bevolkingsgroepen. Het gaat over de erkenning en steun van inheemse bevolkingsgroepen als eigenaren (*owners*) van hun eigen culturele ontwikkeling door verschillende instituties. Belangrijk hierbij is de grondwettelijke erkenning van inheemse talen in scholen, sociale voorzieningen en officiële communicatie. Het laatste deel van het akkoord focust zich op de grondwethervormingen in de civiele, politieke, sociale en economische wetgeving om een multi-etnische, pluralistische en multi-linguïstische nationale gemeenschap mogelijk te maken (Warren 1998: 211/212).

Plant (1998: 15) stelt dat het inheemse akkoord zich voornamelijk focust op de culturele rechten en identiteit van de inheemse bevolking, de rol van lokale inheemse gemeenschappen en autoriteiten, en minder op armoede of ontwikkelingskwesaties rondom inheemse bevolkingsgroepen in Guatemala. Inheemse bevolkingsgroepen in Guatemala vormen echter het armste deel van de bevolking: 87% van de inheemse bevolking in Guatemala leeft onder de armoedegrens (Patrinos 2000: 4).

Inheemse bevolkingsgroepen in Guatemala – Tess van Bommel

De demografie van Guatemala kenmerkt zich door zijn diversiteit aan (inheemse) bevolkingsgroepen (Plant 1998: 4). De Maya, Ladino, Xinca en Garífuna vormen de vier etnische groepen binnen Guatemala. De Maya's worden gezien als de grootste bevolkingsgroep binnen Guatemala (Kuppe & Plotz 1998: 53). Bronnen houden er echter verschillende percentages op na wanneer het gaat om de grootte van deze groep. Dit heeft te maken met verschillende ideeën over de definitie van een Maya. Deze verschillende percentages kunnen verschillen van zo'n veertig tot zestig procent van de bevolking van Guatemala (Davis 2003: 329). Meerdere bronnen, waaronder de Verenigde Naties, stellen dat 60 tot 65% van de bevolking in Guatemala inheems is. Hieronder vallen 21 verschillende Maya groepen, die zich onderscheiden op basis van hun taal (Plant 1998: 4).⁶ In het departement Sololá, waar wij ons onderzoek hebben verricht, bestaat de bevolking voor het grootste gedeelte uit inheemse bevolkingsgroepen waaronder de Kaqchikel Maya's, de Tzu'utijil Maya's en de K'iche Maya's.⁷ Inheemse bevolkingsgroepen in Guatemala handhaven sterke sociale en historische banden met hun oorspronkelijke gebied. Daarnaast voeren zij traditionele manieren van landbewerking uit en zijn bekend vanwege hun kunstnijverheid zoals de kleurrijke stoffen die worden geproduceerd door de Maya vrouwen (Davis 2003: 330).

Ondanks dat de Maya de grootste etnische groep in Guatemala is, ervaren zij veel problemen wat het behoud en het uitoefenen van hun inheemse cultuur bemoeilijkt. De Maya's worden door de natie gezien als een etnische en politieke minderheid (Fischer & Brown 1996: 29). Problemen waar de Maya's mee te maken hebben, moeten beter tot uiting komen in hun rechten. Een van die problemen heeft te maken met het territorium van de

---

⁶ De 21 Maya linguïstische groepen zijn de Achi, Akateco, Awakateco, Chorti, Chuj, Itzi, Ixil, Jakalteco, Kanjobal, Kaqchikel, Kiche, Mam, Mopan, Poqomam, Poqomchi, Q'eqchi, Sakapulteko, Sikapakense, Tectiteco, Tz'utujil en Uspanteco

⁷ Volgens de INE betreft de inheemse bevolking van Sololá in 2012 95%. INE: Caracerización Departamental, Sololá 2012

Maya's, dat door de Guatemalteekse staat vaak wordt afgenomen. De staat beheert stukken land die behoren aan de Maya groepen. Om de grond- en landgrenzen beter te definiëren moet een politieke en administratieve verdeling opnieuw worden geconstrueerd. Hierbij moet rekening worden gehouden met etnische en linguïstische grenzen, aldus Fischer & Brown (1996: 30). De Maya populatie in Guatemala leeft in omstandigheden van extreme en toenemende armoede en is slachtoffer van uitbuiting, waaraan zij niet kunnen ontkomen, omdat hun land is ingenomen door grote landeigenaren (Kuppe & Potz 1998: 60).

Daarnaast stellen Fischer & Brown (1996: 32/33) dat het recht van politieke autonomie voor de Maya's moet worden erkend door de staat. De Maya's moeten het recht hebben om zelf te kunnen beslissen door middel van regionale overheden. In de huidige situatie ontwikkelen de Ladino's een beleid zonder inspraak van de Maya bevolking. Davis sluit zich hierbij aan en stelt dat de Maya in Guatemala te maken hebben met patronen van sociale uitsluiting en raciale en culturele discriminatie, welk voorkomt uit het koloniale en postkoloniale verleden (Davis 2003: 330).

Sociale bewegingen en cultuurbehoud in Guatemala – Maatje Vos

In de loop van de jaren negentig van de twintigste eeuw zijn in reactie op de burgeroorlog veel organisaties van inheemse bevolkingsgroepen opgekomen in Guatemala. Deze organisaties verschillen van nationale overkoepelende organisaties tot regionale en lokale groepen die zich inzetten voor diverse aspecten van inheemse rechten en ontwikkeling. Ver voor deze tijd hadden kerk-gebaseerde organisaties en NGO's al samengewerkt met de inheemse bevolking, maar door de oorlog kwam de georganiseerde burgermaatschappij pas laat op gang. Als gevolg ontstonden pas vanaf de jaren negentig organisaties met een specifiek inheemse identiteit.

Op nationaal niveau kan een onderscheid gemaakt worden tussen organisaties die zich met name richten op culturele rechten en identiteit en organisaties die zich meer richten op economische en sociale rechten van de inheemse bevolking, zoals lands- en arbeidsregelingen. Op regionaal en lokaal niveau leggen inheemse organisaties in hun methodologische aanpak vaak een nadruk op het wereldbeeld volgens inheemse kosmologie. Inheemse cultuur is het ideologische raamwerk dat het proces van ontwikkeling moet leiden. Dit houdt in dat zij willen dat ontwikkeling gepaard gaat met aandacht voor de conservatie van leven en natuur (Plant 1998: 13). De focus van deze lokale of regionale organisaties ligt voornamelijk op allerlei soorten ontwikkeling en doelt vaak op armoedebestrijding. Hiernaast kent het land enkele burgerorganisaties die zichzelf niet identificeren als inheems, maar wel

bijna exclusief inheemse leden hebben (Plant 1998: 14). Civiele en religieuze autoriteiten van inheemse gemeenschappen kunnen een belangrijke rol spelen in het management van gemeenschapszaken zoals empowerment. Zij vinden dat ontwikkeling consistent moet zijn met de integriteit van traditionele inheemse waarden.

Naast deze organisaties, die vaak het initiatief zijn van de Guatemalteekse bevolking zelf, zijn er ook veel internationale organisaties actief in Guatemala. Dit loopt uiteen van de Wereldbank tot allerlei NGO's die zich bezighouden met armoedebestrijding en participatie van de lokale bevolking in ontwikkeling (Plant 1998: 21).

Lokale organisatiestructuur in Sololá, Guatemala – Maatje Vos

De sociale bewegingen uit voorgaande paragraaf bewegen zich naast overheidsinstellingen. Op lokaal niveau staan sociale bewegingen en overheidsinitiatieven naast elkaar en komen zij met elkaar in aanraking in verschillende gebieden zoals ontwikkeling van de lokale bevolking. In deze paragraaf zal ik ingaan op belangrijke vormen van organisatie die te vinden zijn op lokaal niveau in Guatemala en in het specifiek in de gemeente Sololá.

De organisatorische structuur van de gemeente Sololá in Guatemala is divers. Volgens het Gemeenteplan van Sololá (*Plan del Municipio de Sololá 2011-2018*) bestaat deze structuur uit traditionele instanties, maar past de structuur zich ook aan aan actuele behoeftes waardoor diverse instanties ontstaan. De structuur omvat ten eerste verschillende vormen van gemeenschapsorganisatie en -participatie. Hieronder vallen gemeenschapsburgemeesters, ondersteunende gemeenschapskantoren (*auxiliaturas comunitarias*), de organisatie en participatie van vrouwen en verschillende commissies. Ten tweede kent Sololá onderdelen van de Nationale ontwikkelingsraad (*El Sistema Nacional de Consejos de Desarrollo*, SISCODE). Deze organisatie is opgezet door de overheid om in een decentrale structuur inheemse bevolkingsgroepen te ondersteunen en om de participatie van inheemse bevolkingsgroepen in het openbaar bestuur te bevorderen (KAS 2007: 41). Het systeem opereert in verschillende organisaties op vijf niveaus: op gemeenschappelijk, gemeentelijk, departementaal, regionaal en nationaal niveau.⁸ De Gemeenschapsraad van Ontwikkeling (*Consejo Comunitario de Desarrollo*, COCODE) is de tak van de SISCODE op gemeenschapsniveau. In bijna alle rurale en urbane gemeenschappen bevindt zich in Guatemala een COCODE. Deze raad vormt de primaire vorm van organisatie van de

---

⁸ Officiële website van SISCODE: [http://sistemas.segeplan.gob.gt/siscodew/ddpgpl\\$modulo.nacional](http://sistemas.segeplan.gob.gt/siscodew/ddpgpl$modulo.nacional), geraadpleegd op 23-06-2014

gemeenschap, en bestaat om gemeenschappelijk oplossingen te vinden voor de behoeften die bestaan in de omgeving van de gemeenschap (KAT 2007: 43). Er bestaan in totaal 90 COCODES in gemeenschappen in Sololá en één gemeenteraad van ontwikkeling (*Consejo Municipal de Desarrollo*, COMUDE). Ten derde bestaat er in Sololá een inheemse gemeente (*Municipalidad Indígena*), welke tevens het onderzoeksobject is in deze thesis. Het gemeenteplan beschrijft de inheemse gemeente als de maximale uitdrukking van inheemse organisatie in de gemeente. De inheemse gemeente representeert de inheemse bevolking tegenover de autoriteiten die onderdeel uitmaken van de staat. De inheemse gemeente bestaat al sinds de koloniale tijd toen de Spaanse en de inheemse bevolking ieder hun eigen burgemeester hadden. Vandaag de dag bestaan er in verschillende gemeentes in Guatemala nog steeds inheemse burgemeesters. Deze gemeentes zijn onder andere Sololá, Chichicastenango, Joyabaj en Totonicapán. (KAS 2007: 31-32). Ten vierde zijn er verschillende instituties aanwezig in Sololá. Dit omvat verschillende overheidsorganisaties zoals ministeries, minstens 27 NGO's en enkele private organisaties. Tot slot kent de gemeente verschillende politieke partijen waarvan la *Unidad Revolucionaria Nacional Guatemalteca* (URNG) en el *Comité Cívico Sololatecos Unidos para el desarrollo* (SUD) de grootste zijn (Plan del Municipio de Sololá 2011-2018). De SUD bestaat voor een groot deel uit inheemse mensen en vormt de huidige gemeente met als burgemeester Andres Lisandro Iboy Chiroy, die ook inheems is.⁹

In de komende twee hoofdstukken zullen voorgaande theorieën en concepten verduidelijkt worden aan de hand van empirische data die verzameld zijn tijdens ons onderzoek in Sololá, Guatemala.

---

⁹ <http://www.guatificate.com/Alcalde-sindicos-y-concejales-del-municipio-de-solola-solola.html> geraadpleegd op 24-06-14

3. De *Municipalidad Indígena* van Sololá – Maatje Vos

In dit hoofdstuk zal ingegaan worden op de organisatie van de *Municipalidad Indígena* van Sololá. Een schets zal gegeven worden van wat de *Municipalidad Indígena* voor de inheemse bevolking van Sololá doet en vervolgens zal vanuit de organisatie gekeken worden naar bevorderende en belemmerende factoren van het behoud van inheemse cultuur.

In het kantoor van de Municipalidad Indígena spreken vroeg op de ochtend twee raads mannen in het Kaqchikel de krant door die bij één van hen op schoot ligt. De deur gaat open en de vice-burgemeester komt binnen. Hij draagt de kleurige kleren die onderdeel uitmaken van de inheemse klederdracht van Sololá: een blouse met in kleurige print, met hieronder een even kleurige broek met hier omheen een dikke omslag. Hij draagt een donkere cowboyhoed en uit zijn traditionele schoudertas steekt de houten staf die symbool staat voor zijn autoriteit. Hij schudt de aanwezigen in de ruimte de hand, begroet hen in het Kaqchikel en loopt naar zijn vaste plek achter het bureau. Hij hangt zijn tas aan zijn stoel, legt zijn staf op de daarvoor bedoelde houder op het bureau en bekijkt de agenda. Terwijl hij en de raads mannen praten komen de andere mannen van de Municipalidad één voor één binnen. Niet iedereen draagt de traditionele kleding, maar allen pakken zij ter voorbereiding van de dag hun traditionele jas van de kapstok in de hoek. Als iedereen binnen is, elkaar de hand geschud heeft en de agenda van de dag doorgesproken is, worden de eerste inheemse mensen verwelkomt voor de eerste vergadering van de dag.

De *Municipalidad Indígena* van Sololá is één van de oudste vormen van autoriteit in Guatemala. Bezoekers van de *Municipalidad Indígena* worden hier op gewezen als vanuit de receptie hun blik valt op de muur aan de andere zijde van de binnenplaats. Hier staat boven het kleine museum van de *Municipalidad* in dikke zwarte letters: ‘*Museo. Diego Hernandez Xajil. Alcalde Indígena 1,558*’. Volgens leden van de *Municipalidad Indígena* was het ontstaan van de organisatie een reactie op de kolonialisatie van Guatemala door Spanje. De inheemse bevolking wilde haar eigen cultuur, vormen van conflict resolutie en manier van leven behouden. Om dit te kunnen doen ging zij zichzelf organiseren in de *Municipalidad*

Indígena.¹⁰ Sanabria (2007) stelt daarentegen dat organisaties zoals de *Municipalidad Indígena* door de koloniale overheerser zelf werden opgericht als een manier om via inheemse elites controle uit te oefenen over de inheemse bevolking (Sanabria 2007: 91). Vandaag de dag worden dergelijke organisaties echter vaak gezien als deel van het cultureel erfgoed van de inheemse bevolking (Sanabria 2007: 89). Meer dan vierhonderd jaar na haar oprichting speelt de *Municipalidad Indígena* van Sololá nog steeds een belangrijke rol op politiek en sociaal gebied, met als belangrijkste functie het bemiddelen in conflicten.

De *Municipalidad Indígena* is een *grassroots* organisatie die georganiseerd is op verschillende niveaus. Bovenaan staat de *corporación* met hieronder 71 *Alcaldes Comunitarios* (gemeenschapsburgemeesters). Deze 71 *Alcaldes Comunitarios* sturen verschillende commissies aan zoals bijvoorbeeld over water of over kerkhoven. Voor de *Municipalidad Indígena* is de belangrijkste van deze commissies de *Consejo Comunitario Desarrollo* (COCODE, Gemeenschapsraad van Ontwikkeling). De COCODE speelt namelijk een ondersteunende rol in de belangrijkste functie van de *Municipalidad Indígena*: het oplossen van conflicten. Dit hoofdstuk zal zich richten op de *corporación* en in mindere mate op de COCODE en *Alcaldes Comunitarios*.

De *corporación* bestaat momenteel uit elf mannen die in november 2013 gekozen zijn voor de komende twee jaar. Met trots in zijn stem vertelt de *Vice-Alcalde* (vice burgemeester) dat ze zijn gekozen door meer dan 12 000 mensen van de inheemse bevolking van Sololá. Deze 12 000 mensen vertegenwoordigen 120 000 inwoners van de gemeente (*municipio*) Sololá.¹¹ Voorafgaand aan de verkiezingen in november 2013 waren de huidige leden van de *corporación* al op verschillende gemeenschapsniveaus als vertegenwoordiger gekozen. Op de verkiezingen in november werd bepaald welke functie de mannen toegewezen kregen. Degene met de meeste stemmen werd zo *Alcalde Indígena* (Inheemse burgemeester), en degene met de minste stemmen *consejal VI*. Van hoog naar laag zijn alle functies binnen de *corporación* *Alcalde* (burgemeester), *vice Alcalde*, *sindico* (vertegenwoordiger), *secretario* (secretaris), *tesorero* (penningmeester) en *consejal* (raadsman) I tot en met VI. In het volgende hoofdstuk zal besproken worden wat criteria zijn op basis waarvan de inheemse bevolking hun vertegenwoordiger in de *corporación* verkiest.

Doordat er een verdeling van functies bestaat binnen de *corporación* lijkt er automatisch een hiërarchie te zijn. Binnen de *corporación* zijn de meningen echter verdeeld

---

¹⁰ Uit een interview met de *Tesorero* van de *Municipalidad Indígena* op 12 maart 2014

¹¹ Uit een interview met de *Vice-Alcalde* van de *Municipalidad Indígena* op 14 april 2014

over hoe de hiërarchie in elkaar zit.¹² De *Alcalde* en *Vice Alcalde* stellen dat er een duidelijke hiërarchie is met de *Alcalde* als hoogste functie en *consejal VI* als laagste functie. De *Alcalde* stuurt de mannen van de *corporación* aan, maar is niet vrij alle beslissingen zelf te maken. Een van de *consejales* zegt daarentegen dat er geen hiërarchie is. De *corporación* is een team en het organigram neemt een ronde vorm aan. In de praktijk blijkt dat er wel degelijk een hiërarchie is binnen de *corporación*. Dit blijkt ten eerste uit de toebedeling van verschillende functies naar aanleiding van de hoeveelheid stemmen die de mannen ontvangen, maar ook bijvoorbeeld uit het feit dat de leden altijd op volgorde van functie zitten. Verder blijkt dat uiteindelijke beslissingen vaak door de hoogste drie functies genomen worden en dat het bovendien deze functies zijn die de *Municipalidad Indígena* vertegenwoordigen bij belangrijke vergaderingen in bijvoorbeeld het presidentieel huis.

De mannen van de *Municipalidad* krijgen niet betaald voor hun werk. Dit komt doordat de *Municipalidad Indígena* weinig inkomsten heeft. De enige financiële steun die ze krijgen is van IBIS. IBIS is een Deense NGO die verschillende non gouvernementele organisaties in Afrika en Latijns Amerika ondersteunt.¹³ In samenwerking met de ambassade van Noorwegen willen zij de institutionele capaciteit van de *Municipalidad Indígena* verbeteren zodat zij de collectieve rechten van de Maya bevolking tegenover de staat en bedrijven kan verdedigen.¹⁴ De boekhouder vertelt dat de tweeduizend quetzal (ongeveer tweehonderd euro) die IBIS maandelijks aan de *Municipalidad Indígena* schenkt nauwelijks genoeg is om rond te komen. Om deze reden hebben veel mannen nog ander werk naast hun werk binnen de *Municipalidad Indígena*. Ze zijn bijvoorbeeld in de avonden en weekenden agent bij de Gemeentelijke Verkeerspolitie (*Policia Municipal de Transito*, PMT), beveiligers, boer of handelaar.

Doelgroep, doelstelling en programma

In Sololá bestaan twee gemeentes. De *Municipalidad Oficial* en de *Municipalidad Indígena*. De *Municipalidad Oficial* is onderdeel van het staatsstelsel van Guatemala en heeft als doelgroep de gehele bevolking.¹⁵ De *Municipalidad Indígena*, daarentegen, heeft als doelgroep specifiek de inheemse bevolking van Sololá. Niet-inheemse mensen mogen ook de *Municipalidad Indígena* benaderen met hun problemen, maar of zij dit doen hangt af van de

---

¹² Uit een interview met de *Alcalde* op 12 maart, de *Vice-Alcalde* op 14 april 2014, *consejal IV* op 12 maart en de *tesorero* op 12 maart.

¹³ <http://ibis-global.org/aboutibisglobal/> Geraadpleegd op 23-06-2014

¹⁴ <http://ibisguatemala.org/nuestro-trabajo/justicia-maya-resuelve-conflictos/> Geraadpleegd op 23-06-2014

¹⁵ Uit een interview met de *Alcalde Oficial* van de *Municipalidad Oficial* op 31 maart 2014

mate van vertrouwen die ze hebben in de *Municipalidad Indígena*, stelt *consejal IV*: ‘De inheemse mensen daarentegen, zij weten al dat wij hier conflicten op kunnen lossen.’¹⁶

In Sololá bestaat een scheiding van systemen voor verschillende etniciteiten. De inheemse bevolking gaat voor het oplossen van problemen naar de *Municipalidad Indígena*, en de Ladino bevolking naar de *Municipalidad Oficial* of naar het openbaar ministerie. Verschillen tussen de twee etnische groepen komen terug in de manieren waarop de verschillende systemen omgaan met het oplossen van problemen. Verschillende culturele waarden worden benadrukt en eigen vormen van communicatie en interactie worden toegepast. Een voorbeeld hiervan is dat het staatsysteem de Spaanse taal als voertaal heeft en veel belang hecht aan het verzamelen van bewijs voordat iemand schuldig bevonden kan worden van een misdaad.¹⁷ Het inheemse systeem heeft echter het Kaqchikel als voertaal, en hecht meer belang aan wat mensen vertellen dan aan het zoeken van harde bewijzen. De leden van beide etnische groepen identificeren zich aan de hand van *markers of group membership* (Barth in McElreath ed., 1987: 66), die zij graag terugzien in het systeem waarin zij geholpen worden. Hoewel leden van de etnische bevolking zich regelmatig laten helpen in het officiële systeem, en Ladino’s zich in sommige gevallen ook door de *Municipalidad Indígena*, betekent dit dat zij een bepaalde barrière over moeten. Ze moeten een systeem benaderen dat zij koppelen aan andere etnische kenmerken.

Leden van *grassroots* bewegingen zoals de *Municipalidad Indígena* kennen volgens Della Porta en Diani (1999: 20/21) een onderscheidende collectieve identiteit die tot stand is gekomen in het nastreven van een gemeenschappelijk doel. De *Municipalidad Indígena* kent een onderscheidende collectieve identiteit en deze is in zijn kern gegrond in de etnische en culturele overeenkomsten van de leden. De leden van de *Municipalidad Indígena* streven een gemeenschappelijk doel na, hoewel een doelstelling nooit echt vastgesteld blijkt te zijn. Over de doelstelling van de organisatie zijn de leden van de *corporación* het uiteindelijk echter grotendeels eens.¹⁸ De *Alcalde* legt binnen de doelstelling de nadruk op de coördinerende functie van de *corporación*, en de anderen meer op het helpen van het volk. De *tesorero* en *consejal IV* zijn het er over eens dat de doelstelling van de organisatie het bemiddelen en oplossen van sociale en familiere conflicten is, door middel van een dialoog. Voorbeelden van deze conflicten zijn conflicten met betrekking tot land, water of gas, alimentatiezaken, schulden of in sommige gevallen misdaden. De *Alcalde* zegt ook dat de *Municipalidad*

---

¹⁶ Uit een interview met *consejal IV* en de *tesorero* op 28 februari 2014

¹⁷ Uit een interview met een medewerker van het openbaar ministerie op 4 april 2014

¹⁸ Uit interviews met de *Alcalde* op 12 maart, de *tesorero* op 12 maart en *consejal IV* op 1 april 2014

respect, orde en educatie van iedere familie en gemeenschap binnen de gemeenschap wil behouden. De doelstelling van de organisatie is echter het goed coördineren van het behoud van deze zaken. Dit moet gebeuren door het coördineren van activiteiten, projecten, veiligheid, en alle andere zaken die moeten gebeuren binnen een gemeenschap. De doelstellingen dienen ertoe de collectieve belangen van de inheemse bevolking te representeren en op deze manier kan de *Municipalidad Indígena* gedefinieerd worden als een *grassroots* beweging (Allen en Thomas 1992: 212). Bovendien vallen veel van de doelstellingen te koppelen aan de rechten van de inheemse bevolking. Het voorzien in veiligheid, respect, orde en educatie en het oplossen van conflicten waarin rechten geschonden worden kan bijdragen aan de versterking van deze rechten. De inheemse bevolking wordt ondersteund in het verdedigen van hun rechten en zo controle te nemen over beslissingen met betrekking tot het uitoefenen en versterken van hun cultuur. Volgens de definitie die in hoofdstuk één opgesteld is, is er in deze zin sprake van culturele empowerment van de inheemse bevolking door de *Municipalidad Indígena*.

Om de doelstellingen te bereiken onderneemt de *Municipalidad* verschillende activiteiten. Ten eerste wonen de leden regelmatig vergaderingen bij met bijvoorbeeld ontwikkelingsorganisaties, andere inheemse autoriteiten, overheidsinstanties zoals het *Juzgado Primero Instancia* of met de lokale of de centrale regering. Deze vergaderingen dienen vaak om projecten of de coördinatie tussen de *Municipalidad Indígena* en een andere organisatie te bespreken. Ten tweede lost de *Municipalidad Indígena* conflicten van de inheemse bevolking op door deze conflicten te bespreken in het gebouw van de *Municipalidad* of op de locatie van het conflict. Dit laatste is bijvoorbeeld vaak het geval als het conflict gaat over grondbezit. In deze gevallen gaan de leden van de *corporación* op commissie naar het stuk land waarover eigendomsrechten geschonden zijn.

Niet alle conflicten uit de *municipio* Sololá komen direct bij de *corporación* terecht. Als in een gemeenschap een conflict is wordt dit eerst aan een *Alcalde Comunitario* voorgelegd, welke de leider van de gemeenschap is. Deze zal met behulp van de eerder genoemde COCODE proberen het conflict op te lossen. Als dit echter niet mogelijk is, zo vertellen enkele *Alcaldes Comunitarios*, gaat de zaak naar de *corporación*.¹⁹ Met de *corporación* wordt dan gesproken over het probleem. *Consejal IV* vertelt hoe de *Municipalidad* te werk gaat bij het oplossen van een probleem. Er wordt een afspraak

---

¹⁹ Uit verschillende informele gesprekken met *Alcaldes Comunitarios* op 11 april 2014

gemaakt waarbij alle betrokken partijen aanwezig zullen zijn. Zowel de partij die in zijn recht geschonden is als de partij die het recht geschonden heeft. Hij vervolgt:

Tussen de twee partijen besluiten we wat de oplossing is. Wij lossen niet op. ... Daarom noemen wij onszelf bemiddelaars, omdat wij niet bijvoorbeeld tegen een persoon zeggen ‘u moet betalen’, nee. Hier [bij de Municipalidad Indígena] vertellen beide partijen, en zien we op welke manier wij hen kunnen helpen.²⁰

De wetten aan de hand waarvan recht beoefend wordt bij de *Municipalidad Indígena* zijn de traditionele wetten (*leyes ancestrales*). Deze wetten worden mondeling doorgegeven van *corporación* op *corporación* vertellen de *Vice-Alcalde* en de secretaris.²¹ Uiteindelijke overeenkomsten over een conflict worden vastgelegd in een akte.²² Als bij de *corporación* wederom problemen zijn met het oplossen van het conflict, wordt de zaak in een wekelijkse vergadering besproken door de 71 *Alcaldes Comunitarios* en de *corporación* samen. Ze spreken dan gezamenlijk de zaak door en onder leiding van de *Alcalde* wordt een oplossing gezocht. Bij deze besprekingen zijn de betrokkenen van het conflict ook aanwezig om hun verhaal te vertellen. Het feit dat de inheemse autoriteiten in zulke grote getale aanwezig zijn bij deze vergaderingen zorgt voor sociale druk, stellen verschillende *Alcaldes Comunitarios* en leden van de *corporación*.²³ Door deze sociale druk voelt een betrokkene van het conflict zich eerder gedwongen mee te werken bij het oplossen van het conflict. Soms gebeurt het echter dat mensen weigeren de vergadering bij te wonen. In dit geval neemt de *Municipalidad Indígena* maatregelen. Eerst proberen leden de persoon op te halen om naar de vergadering te komen. Als de persoon dit weigert sluiten leden van de *Municipalidad* het huis van de betreffende persoon of het gas en licht af. In het extreemste geval wordt de persoon uit de gemeenschap gezet. Dit doen ze door diegene zijn/haar huis niet meer te laten betreden, stelt *consejal II*.²⁴ “Als iemand niet naar de inheemse autoriteiten wil luisteren,” vervolgt hij, “moet diegene maar buiten hun gebied gaan wonen.” Ditzelfde geldt als iemand weigert tot een overeenkomst te komen in een akte.²⁵

Tijdens de vrijdagvergaderingen worden ook zaken besproken die invloed kunnen hebben op de bevolking van verschillende gemeenschappen. Een voorbeeld hiervan is het

---

²⁰ Uit een interview met de *consejal IV* van de *Municipalidad Indígena* op 1 april 2014

²¹ Uit een interview met de *Vice-Alcalde* op 14 april 2014 en de secretaris op 2 april 2014

²² Een voorbeeld van een akte is te vinden in bijlage 1

²³ Uit verschillende informele gesprekken in de periode van 24 maart tot 18 april 2014

²⁴ Uit een informeel gesprek met *consejal II* van de *Municipalidad Indígena* op 14 april 2014

²⁵ Uit een informeel gesprek met *consejal II* van de *Municipalidad Indígena* op 14 april 2014

project Trecca. Trecca is een bedrijf dat in naam van de staat een project uitvoert waarbij nieuwe elektriciteitsverbindingen aangelegd worden tussen de Verenigde Staten en Panama. Voor deze verbindingen moeten echter grote torens gebouwd worden op het land van de lokale bevolking en bovendien kan deze vorm van elektriciteit gezondheidsproblemen veroorzaken. In verschillende vergaderingen is met en over Trecca gesproken door de *Municipalidad Indígena* en de *Municipalidad Oficial* samen. De *Alcalde Oficial* (de officiële burgemeester) van Sololá vertelt dat hij het belangrijk vindt dat de *Municipalidad* meepraat over dergelijke zaken, omdat zij een groot deel van de bevolking vertegenwoordigen.²⁶ De *Municipalidad Indígena* stelt tijdens deze vergaderingen dat zij pas een beslissing kan nemen over of zij toestemt met de plannen van Trecca of niet als zij via de *Alcaldes Comunitarios* met de lokale bevolking heeft gecommuniceerd.²⁷ In deze zaak komt het belang van de *Municipalidad Indígena* naar voren. Het betreft een zaak waarin de rechten van de inheemse bevolking geschonden dreigen te worden. Doordat het een staatsproject is, kunnen individuen hier echter weinig invloed op uitoefenen. Een *grassroots* organisatie zoals de *Municipalidad Indígena* heeft wel voldoende invloed om in naam van de groep die zij vertegenwoordigt mee te kunnen praten over dit project. Zo kan zij opkomen voor de rechten van de inheemse bevolking.

De *Municipalidad Indígena* en de staat

Guatemala kent verschillende wetten die direct of indirect betrekking hebben op de *Municipalidad Indígena*. Enkele van deze wetten zoals bijvoorbeeld Conventie No. 107 zijn naar voren gekomen in hoofdstuk twee van deze thesis. Gezamenlijk dienen deze wetten voornamelijk om de *Municipalidad Indígena* te legitimeren.²⁸ Er is in Guatemala geen duidelijk beleid met betrekking tot de toepassing van veel wetten. Als gevolg worden de wetten eerder gezien als abstracte verklaringen dan als bindende rechten (Sieder 2007: 223). Door de onduidelijkheid rondom deze rechten blijft de erkenning van de inheemse autoriteit beperkt. Dit zorgt in sommige gevallen voor een wrijving tussen de *Municipalidad Indígena* en de staat en staatsinstellingen. Het is echter van belang dat de *Municipalidad* een goede relatie onderhoud met de staat zodat zij door dialoog en samenwerking invloed uit kan oefenen op beslissingen van staatsinstanties. Op deze manier zou zij beslissingen kunnen bevorderen die sociale uitsluiting van de inheemse bevolking verminderen. Met het *Juzgado*

---

²⁶ Uit een interview met de *Alcalde* van de *Municipalidad Oficial* op 31 maart

²⁷ Informele gesprekken rondom vergaderingen over Trecca op: 10, 12 en 18 maart

²⁸ Uit een informeel gesprek met *consejal IV* op 12 maart.

Primero Instancia (Rechtbank van Eerste Aanleg) probeert de *Municipalidad* ook goed te communiceren. Dit loopt echter niet altijd even gemakkelijk zal het volgende vignet duidelijk maken:

In de vergaderzaal van de Municipalidad Indígena zitten zo'n zestig Alcaldes Comunitarios in de rondte achter tafels. Voorin de zaal voert de Alcalde het woord vanaf het podium, waar ook de rest van de corporación zit. Hij valt stil als een groep Alcaldes Comunitarios, die eerder vertrokken waren om een getuige op te halen, de zaal weer binnen komen. Ze doen in het Kaqchikel verslag aan de Alcalde. Als reactie klinken er fanatieke kreten vanuit de zaal. 'Het is niet rechtvaardig!' roept een Alcalde Comunitario in het Spaans terwijl hij opstaat. Om hem heen staan ook andere Alcaldes Comunitarios op. Na enkele felle woorden van de Alcalde beginnen zowel de Alcaldes Comunitarios als leden van de corporación zich naar de deur van de zaal te begeven. In een stevig tempo lopen ze met zijn allen naar het gebouw van het Juzgado Primero Instancia dat zich om de hoek bevindt. Al snel staat de gehele vergaderruimte van het Juzgado vol, zodat enkele Alcaldes Comunitarios buiten moeten wachten. Vooraan staat de Alcalde naast enkele mensen van het Juzgado Primero instancia. Een man, die zich voorstelt als de rechter, begint te praten in het Spaans. Hij wordt vrijwel direct onderbroken door de Alcalde die eveneens in het Spaans spreekt. 'Wij willen gerechtigheid voor hem.' Hij wijst naar een man van een jaar of twintig. 'Maar we willen ook de andere kant horen'. Vanuit de zaal klinken bevestigende kreten. De Alcalde vervolgt: Wij vertegenwoordigen het volk. We zijn met 71 Alcaldes Comunitarios die gekozen zijn door het volk. We willen weten waarom de vrouw die deze man aanklaagt niet met ons wil praten. Waarom is er alleen een representant van haar? We willen naar alle betrokkenen kunnen luisteren. Iedereen hier wil dit, en als jullie het niet willen zal dit terecht komen bij 82 caserios. De rechter legt uit dat het bij het Juzgado Primero Instancia anders werkt dan bij de Municipalidad Indígena. Eerst moeten besluiten door de infrastructuur. Hij stelt dat hij respect heeft voor de Municipalidad. Verschillende Alcaldes Comunitarios joelen, en de Alcalde stelt dat hij dat gevoel niet krijgt. De rechter spreekt fel: 'Als jullie me uitnodigen dan zal ik met jullie komen praten. Ik heb respect voor jullie, maar er is een limiet. Dit is mijn werkruimte, ik moet werken.' Hij wordt onderbroken door commentaar van verschillende Alcaldes

*Comunitarios: 'Hij (de Alcalde) is gekozen!' Dan stelt een aanwezig advocate: 'Een dialoog met zijn allen is niet mogelijk. Ik zal hier en nu praten met de aangeklaagde, dan hebben we van beide kanten een verklaring.'*²⁹

Volgens de inheemse administratief directrice van het *Juzgado Primero Instancia* is het goed dat de *Municipalidad Indígena* druk uitoefent op staatsinstellingen zoals het *Juzgado Primero Instancia*, omdat anders beslissingen soms lang op zich kunnen laten wachten.³⁰ De administratief directrice is niet de enige die inziet dat de *Municipalidad* wel degelijk een verschil kan maken. De *Alcalde* vertelt dat sinds de president afgelopen januari (2014) een bezoek heeft gebracht aan de *Municipalidad Indígena*, zij regelmatig besprekingen hebben met het presidentieel huis.³¹ Wat hier naar mijn idee aan bijdraagt is dat de overheid inziet dat de *Municipalidad Indígena* de bevolking zou kunnen mobiliseren tegen de overheid. Doordat de *Municipalidad Indígena* als *grassroots* organisatie onderdeel uitmaakt van de lokale bevolking krijgt zij veel steun van lokale mensen. Deze steun van de bevolking is een versterking van de organisatie. Hun vertegenwoordiging door de *Municipalidad Indígena* is een ingang voor de inheemse populatie om stem en inbreng te hebben, en druk uit te oefenen op de staat om hun rechten te beschermen. Het opkomen voor de rechten van inheemse bevolkingsgroepen kan de inheemse bevolking cultureel empoweren en in staat stellen hun cultuur te behouden. Ik zal in de volgende paragrafen ingaan op factoren die het behoud van inheemse cultuur kunnen bevorderen of juist belemmeren.

Bevorderende factoren van het behoud van inheemse cultuur

Zoals we hebben gezien is de functie van de *Municipalidad Indígena* het oplossen van conflicten. Hierdoor komen zij op voor de rechten van de inheemse bevolking. Dit doen zij volgens de normen, waarden en tradities uit inheemse cultuur. Hoewel inheemse cultuur steeds meer dreigt te verdwijnen, is het behoud van deze cultuur niet de functie van de *Municipalidad*, stelt de secretaris.³² Dit wil echter niet zeggen dat zij niet bijdragen aan het behoud van de inheemse cultuur.

Ten eerste dragen zij bij aan het behoud van de inheemse cultuur door zelf deze cultuur uit te dragen. Op deze manier geven zij leven aan inheemse cultuur vertelt *consejal*

---

²⁹ Gebaseerd op observaties van 14 maart 2014

³⁰ Uit een interview met de administratief directrice van het *Juzgado Primero Instancia* op 20 maart

³¹ Uit een interview met de *Alcalde* van de *Municipalidad Indígena* op 12 maart en verschillende informele gesprekken.

³² Uit een interview met de secretaris van de *Municipalidad Indígena* op 2 april 2014

IV.³³ Dit doen ze bijvoorbeeld door waarden uit inheemse cultuur toe te passen, Kaqchikel te spreken en *trajes típicos* (traditionele kleding) te dragen op officiële gelegenheden wanneer zij de inheemse cultuur representeren. Op deze traditionele kleding zal in het volgende hoofdstuk verder ingegaan worden. Tijdens deze officiële gelegenheden waar de *Municipalidad Indígena* in aanraking komt met groepen uit andere culturen, zijn zij zich bewust van hun onderscheidende identiteit (Barth in Eriksen 1994) en willen dit onderscheid benadrukken. Door traditionele kleding te dragen en Kaqchikel te spreken benadrukken de mannen van de *Municipalidad* hun uniekheid en hun historische wortels. De *Municipalidad Indígena* vormt zich in deze zin naar een post traditionele samenleving. Ze passen hun tradities aan op hedendaagse situaties (Giddens in Eriksen 2007: 103) door in bepaalde situaties hun inheemse identiteit sterker te benadrukken dan in andere. Zo kunnen zij de erkenning die hen als inheemse groep toekomt claimen.

De *Municipalidad Indígena* geeft volgens verschillende mannen van de *corporación* bovendien leven aan de inheemse cultuur door zich aan de wetten van het Maya systeem te houden en waarden uit de inheemse cultuur te beoefenen.³⁴ Ze leggen veel nadruk op het belang van respect voor ouderen, voorouderen en de natuur en proberen deze waarde te behouden door hierover te spreken met de mensen en het toe te passen in hun manier van conflict oplossing. Respect is belangrijk voor het behoud van inheemse cultuur volgens *consejal IV*. Als respect verloren gaat, verslechteren relaties tussen mensen, zal er geen sociale vrede zijn, en zullen mensen in conflict niet in staat zijn cultuur met elkaar te delen en te behouden. De *Alcalde* probeert inheemse cultuur te behouden door de *Alcaldes Comunitarios* aan te moedigen deze waarden vast te houden. Zij kunnen dat op hun beurt weer doorgeven aan de gemeenschap die zij representeren.³⁵ Dit is een voorbeeld van hoe de *Municipalidad Indígena* nadruk legt op lokale waarden om zo weerstand te bieden tegen globale trends en invloeden van buitenaf (Hermans & Kempen 1998: 1114). Door te praten over belangrijke waarden binnen de inheemse cultuur leert de *Municipalidad Indígena* haar bevolking over de cultuur, vertelt *consejal IV*. Veel kennis over inheemse cultuur is verloren gegaan, stelt hij. “als mensen haar niet kennen kunnen ze haar ook niet versterken of behouden.”³⁶

Wat volgens de *Alcalde* factoren zijn die belangrijk zijn voor het behoud van inheemse cultuur zijn tijd en geld.³⁷ De organisatie bespaart met hun vorm van conflictoplossing de

---

³³ Uit een interview met *consejal IV* van de *Municipalidad Indígena* op 1 april 2014

³⁴ Uit interviews met de *Alcalde* op 12 maart, de secretaris op 2 april en de *tesorero* op 12 maart

³⁵ Uit een interview met de *Alcalde* van de *Municipalidad Indígena* op 12 maart 2014

³⁶ Uit een interview met *consejal IV* van de *Municipalidad Indígena* op 1 april 2014

³⁷ Uit een interview met de *Alcalde* van de *Municipalidad Indígena* op 12 maart 2014

bevolking namelijk veel tijd en geld. De inheemse bevolking hoeft niet te betalen voor een advocaat om haar problemen op te lossen, en kan dit geld investeren in de familie, en dus indirect in de cultuur, stelt hij. Cultuur wordt volgens verschillende mannen van de *Municipalidad Indígena* namelijk doorgegeven en versterkt binnen sociale relaties, die het sterkst zijn binnen familie. Tijd wordt bespaard doordat de *Municipalidad Indígena* veel sneller werkt dan overheidsinstanties.³⁸ Een conflict kan vaak al in enkele bijeenkomsten opgelost worden. Dit is belangrijk voor sociale vrede vertelt *consejal IV* mij.

Wat er gebeurt met sociale vrede is dit: bijvoorbeeld papa, mama, buren en andere personen hebben vrede, dan is er geluk in een persoon. Maar daarentegen als er problemen zijn met je ouders, dan leef je niet rustig. Wat wij willen is dat er rust, en harmonie is, en dat er goede communicatie is tussen ouders. Dus willen we conflict voorkomen, zodat er geen problemen zijn.

Zijn redenatie is dat conflict sociale relaties schaadt, en dat dit wederom schadelijk is voor inheemse cultuur. Voor de *Municipalidad Indígena* is in deze zin het behouden van sociale relaties een bevorderende factor van het behoud van inheemse cultuur.

Een andere bevorderende factor voor het behoud van inheemse cultuur die *consejal IV* benadrukt is ontwikkeling. Ontwikkeling zorgt volgens hem voor een verminderde mate van marginalisatie en discriminatie. Hierdoor staat de inheemse bevolking sterker, en kan zij beter haar cultuur behouden en versterken. Ze durven meer voor zichzelf op te komen. Bovendien, vervolgt hij, staat ontwikkeling voor de organisatie gelijk aan het hebben van meer geld. Geld kan men investeren in het welzijn van de gemeenschap, waardoor minder conflict en meer sociale cohesie bestaat en dit is weer belangrijk voor het behoud van de cultuur.³⁹ Ontwikkeling staat echter ook gelijk aan verandering. De interactie met andere meer ontwikkelde culturen die hiervoor vereist is zal zorgen voor *cultural mixing* (Harris in Eriksen 2007: 111) doordat in dit contact elementen uit andere culturen overgenomen kunnen worden. In deze context zal inheemse cultuur enkele elementen van cultuur moeten verliezen en veranderen om te kunnen ontwikkelen en zo de middelen te verkrijgen om andere elementen in stand te houden. Een voorbeeld hiervan is bijvoorbeeld dat de *Municipalidad Indígena* een

---

³⁸ Uit interviews met een medewerker van het openbaar ministerie op 4 april en met *consejal IV* van de *Municipalidad Indígena* op 1 april 2014.

³⁹ Uit een interview met *consejal IV* van de *Municipalidad Indígena* op 1 april 2014

Facebook pagina heeft om haarzelf te promoten.⁴⁰ Dit is geen onderdeel van haar cultuur, maar door deze moderne manier van promotie aan te nemen, kunnen fondsen geworven worden ter ondersteuning van het traditionele inheemse rechtssysteem.

Tot slot is het geven van een stem aan de inheemse bevolking een manier waarop de inheemse bevolking sterker staat en waardoor inheemse cultuur behouden kan worden. De *Municipalidad Indígena* geeft de inheemse bevolking een stem door in haar naam te werken en haar rechten te verdedigen. Zowel een medewerker van het Openbaar Ministerie als mannen van de *Municipalidad Indígena* vertellen mij dat de organisatie bovendien het volk een stem geeft doordat de inheemse bevolking bij de *Municipalidad Indígena* voor haarzelf op kan komen. Dit kan zij beter bij de *Municipalidad Indígena* dan bij andere instanties, omdat ze zich bij de *Municipalidad Indígena* in haar eigen taal uit kan drukken. Hierdoor heeft ze meer zelfvertrouwen en kan ze beter voor zichzelf spreken.⁴¹ De *Alcalde* en een medewerker van het openbaar ministerie vertellen dat dit ook wordt bewerkstelligd door het feit dat mede dankzij de *Municipalidad Indígena* de inheemse bevolking zich nu ook bij andere instanties in haar eigen taal uit kan drukken, door middel van tolken.⁴²

De *Municipalidad Indígena* kan zoals hierboven beschreven op verschillende manieren factoren bevorderen die er voor kunnen zorgen dat inheemse cultuur behouden kan worden. Het verschilt echter per factor in hoeverre de *Municipalidad Indígena* deze factor zelf oppakt om inheemse cultuur te versterken. Hoewel zij het behoud van inheemse cultuur belangrijk vindt, is het niet haar doel, en zal zij bepaalde mogelijkheden laten liggen om de inheemse cultuur te versterken. Bovendien is het door bepaalde factoren, die hieronder besproken zullen worden, moeilijk voor de *Municipalidad Indígena* om inheemse cultuur te versterken.

Belemmerende factoren van het behoud van inheemse cultuur

Een factor die in gesprekken met leden van de *Municipalidad Indígena* vaak genoemd werd die ervoor zorgt dat het moeilijker is inheemse cultuur te behouden, is het verlies van sociale cohesie binnen families.⁴³ *Consejal IV* stelt dat belangrijke waarden van de inheemse cultuur verloren gaan doordat er minder communicatie is binnen gezinnen waardoor normen, waarden en gebruiken uit de inheemse cultuur niet doorgegeven worden. Hiernaast uiten verschillende

---

⁴⁰ <https://www.facebook.com/pages/Municipalidad-Indígena-de-Solola-CA/224428441045368>

⁴¹ Uit een interview met de *Alcalde* van de *Municipalidad Indígena* op 12 maart 2014 en verschillende informele gesprekken met leden van de *Municipalidad Indígena* in de periode van 27 februari tot 18 april 2014

⁴² Uit interviews met de *Alcalde* van de *Municipalidad Indígena* op 12 maart en met een medewerker van het openbaar ministerie op 4 april

⁴³ Uit een interview met de *consejal IV* van de *Municipalidad Indígena* op 1 april 2014

mannen van de *Municipalidad Indígena* hun frustraties over hoe inheemse cultuur binnen families verloren gaat doordat ouders er bewust voor kiezen bepaalde aspecten van deze cultuur niet door te geven. Als ouders bijvoorbeeld hun kinderen niet leren om Kaqchikel te spreken, om respect te hebben en om een *traje* te dragen, vertelt de *Alcalde* me op fanatieke toon, gaat de cultuur verloren.⁴⁴ Ouders kiezen er volgens hem vaak voor hun kinderen deze aspecten van inheemse cultuur niet bij te brengen omdat zij zelf gediscrimineerd zijn en hun kinderen hetzelfde willen besparen.⁴⁵ Ze willen sociale uitsluiting voor hun kinderen beperken.

Staatsinstellingen van Guatemala zijn een belemmerende factor voor het behoud van inheemse cultuur van de inheemse bevolking van Sololá. Deze instellingen zijn namelijk opgericht in dienst van de Ladino cultuur, terwijl zij ook inheemse mensen als klant hebben, vertelt zowel de administratief directrice van het *Juzgado Primero Instancia* als een medewerker van het openbaar ministerie.⁴⁶ Dit geldt voor staatsinstanties zoals rechtbanken, maar ook voor het schoolstelsel, waar de voertaal en de norm van geschikte kleding volgens de Ladino cultuur zijn.⁴⁷ Doordat het staatsstelsel de inheemse bevolking dwingt zich binnen dit systeem te schikken naar de Ladino cultuur, kan de inheemse bevolking haar eigen cultuur moeilijk behouden en versterken. De inheemse bevolking kan op deze manier niet volledig participeren in de samenleving en wordt sociaal uitgesloten. Ze wordt beperkt in het behoud van haar eigen cultuur, maar kan vanwege een andere etnische achtergrond zich soms ook moeilijk schikken in het culturele systeem van de Ladino's.

Tot slot zijn in deze zin invloeden van andere culturen ook een belemmerende factor. Volgens sommige leden van de *corporación* raakt inheemse cultuur verloren doordat inheemse jongeren opkijken naar de Ladino en de westerse cultuur en dit imiteren. Inheemse cultuur wordt beïnvloedt door Ladino cultuur, maar ook door meer ontwikkelde landen. Door globalisering en een toegenomen *interconnectedness* wordt de inheemse cultuur namelijk in toenemende mate blootgesteld aan invloeden van de culturen van deze meer ontwikkelde landen (Eriksen 2007: 69). Hermans en Kempen (1998: 1113) stellen dat de macht die meer ontwikkelde gebieden uitoefenen op minder ontwikkelde gebieden zorgt voor een sterke verbondenheid. Dit kan ertoe leiden dat culturele praktijken samenkomen en er zo door *cultural mixing* nieuwe vormen ontstaan (Harris in Eriksen 2007:111). *Consejal IV* vertelt:

---

⁴⁴ Uit een interview met de *Alcalde* op 12 maart 2014

⁴⁵ Uit een interview met de *Alcalde* op 12 maart en *consejal IV* op 1 april 2014

⁴⁶ Uit interviews met de administratief directrice van het juzgado primero instancia op 20 maart en met een medewerker van het openbaar ministerie op 4 april.

⁴⁷ Uit een interview met de *Alcalde* van de *Municipalidad Indígena* op 12 maart 2014

*Wat er hier gebeurt is.. kijk, ik ga je iets heel belangrijks zeggen over wat er hier gebeurt. Er is veel invloed van ontwikkelde landen op Guatemala. Guatemala is niet afhankelijk van zichzelf. Men zegt dat het een onafhankelijk land is, maar het is niet onafhankelijk. Altijd is het afhankelijk van landen met meer potentie.*⁴⁸

Door deze afhankelijke positie komen buitenlandse gebruiken en normen Guatemala in. De secretaris vertelt dat de *Municipalidad Indígena* lokale waarden benadrukt en hoopt dat haar bevolking zo het belang van deze lokale waarden in zal zien en invloeden van buitenaf zal weerstaan.

De *Municipalidad Indígena* is een *grassroots* organisatie die haar wortels in het koloniale verleden heeft liggen. De *Municipalidad Indígena* hanteert een systeem waarbinnen conflicten die betrekking hebben op de inheemse bevolking binnen de etnische groep volgens haar eigen culturele waarden opgelost kunnen worden. Hoewel de *Municipalidad Indígena* een *grassroots* organisatie is, lijkt zij de noodzaak in te zien om te functioneren binnen het officiële systeem. De relatie met de staat blijft echter spanning kennen doordat de *Municipalidad Indígena* en de staat gegrond zijn in verschillende culturele systemen. Hoewel het niet het doel is van de *Municipalidad Indígena*, probeert zij bij te dragen aan het behoud van inheemse cultuur. In het volgende hoofdstuk zal specifieker worden ingegaan op de inheemse bevolking van Sololá en hoe zij het behoud van cultuur door de *Municipalidad Indígena* ervaart.

---

⁴⁸ Uit een interview met de *consejal IV* van de *Municipalidad Indígena* op 1 april 2014

“Onze mensen”, de inheemse bevolking van Sololá - Tess van Bommel

In dit hoofdstuk zal de inheemse bevolking van Sololá besproken worden. In het bijzonder de inheemse mensen die naar de *Municipalidad Indígena* komen, die zij “onze mensen” (*nuestra gente*) noemt. Deze groep mensen zal ik *indígenas* noemen in mijn tekst. Wanneer ik het heb over *indígenas* in het algemeen, zal ik dit expliciet benoemen. In deze paragraaf zal worden toegelicht over kenmerken van de Maya cultuur in Sololá, redenen voor *indígenas* in Sololá om naar de *Municipalidad Indígena* te komen en op wat voor manier *indígenas* behoud van cultuur ervaren door de *Municipalidad Indígena*.

De Maya bevolking in Sololá

In Sololá is het merendeel van de bevolking inheems (*indígena*). In de literatuur wordt door Rasch (2008: 135) gezegd dat de term ‘inheems’ op verschillende manieren kan worden gebruikt. Voor sommigen betekent het hetzelfde als ‘Maya’, voor anderen niet. Dit is afhankelijk van de context en van de plaats waar men woont. *Indígenas* in Guatemalteekse steden worden door *indígenas* van het platteland niet altijd als inheems gezien. Voor *indígenas* van het platteland is armoede een gedeeld kenmerk, wat de *indígenas* in de stad niet delen. Voor de mensen in Sololá betekent ‘*indígena* zijn’ dat je geboren en opgegroeid bent in Sololá. Je ouders, grootouders en voorouders zijn Maya, je spreekt de inheemse taal en de grond, die doorgegeven is door je voorouders, behoort aan jou, zeggen een aantal *indígenas* uit Sololá. Het ‘Maya zijn’ betekent voor veel mensen die naar de *Municipalidad Indígena* komen tegelijkertijd *indígena* (inheems) zijn.⁴⁹

Indígenas die naar de *Municipalidad Indígena* komen definiëren hun culturele achtergrond als Maya. De betekenis die aan deze culturele achtergrond wordt gegeven door de mensen zelf, is niet vaststaand. Naast het feit dat Guatemala verschillende soorten Maya groepen kent op basis van taal, leven binnen Sololá voornamelijk Kaqchikel Maya’s, maar zijn ook een aantal Kiche Maya’s en Tz’utujil Maya’s te vinden. Binnen de groep van Kaqchikel Maya’s in Sololá worden verschillende betekenissen gegeven aan de Maya identiteit. Dit komt overeen met de constructivistische benadering van etniciteit die stelt dat etniciteit een context afhankelijk, dynamisch en veranderlijk gegeven is. Het is zowel afhankelijk van de betekenis die door de persoon zelf wordt gegeven als door de betekenis die anderen er aan geven hoe etniciteit kan worden geconstrueerd (Demmers 2012: 26).

---

⁴⁹ Uit verschillende interviews met cliënten van de *Municipalidad Indígena* op 26 maart 2014, 28 maart 2014, 7 april 2014 en 9 april 2014

De betekenis die door veel mensen wordt gegeven aan het ‘Maya zijn’ wordt in verband gebracht met de voorouders. Onder de voorouders worden de Maya’s verstaan die het land lang geleden hebben bewoond en welke de oorspronkelijke bewoners vormen van het land. Lunde (2007) noemt als kenmerk van inheemse bevolkingsgroepen dat zij zichzelf zien als afstammelingen van de oorspronkelijke bevolking van het land. Dit komt overeen met de *indígenas* die naar de *Municipalidad Indígena* komen. Zij noemen zich ‘de kinderen van de Maya’s uit de oudheid’ en zien zichzelf als afstammelingen van hen. Hieruit blijkt dat het historische aspect een belangrijke rol speelt binnen de culturele identiteit van *indígenas*.

Volgens Fredrik Barth (1998:10) is het delen van fundamentele culturele waarden een kenmerk van een etnische groep. De grond is zo’n belangrijke culturele waarde binnen de cultuur van de Maya’s. De grond is de plek waar Maya’s het land bewerken en waar voedsel wordt verbouwd. De betekenis die aan het land wordt gegeven, is dat het gezien wordt als een geschenk van de Maya voorouders.

Barth (1998: 10) ziet ook een eigen vorm van communicatie en interactie als een kenmerk voor een etnische groep. Naast het belang van grond, speelt de inheemse taal een belangrijke rol binnen de identiteit van de *indígenas*. De *indígenas* in Sololá zien zichzelf als Kaqchikel-Maya’s. De inheemse taal Kaqchikel is een middel om het verschil te maken met andere Maya groepen. Maya groepen in Guatemala identificeren zich aan de hand van hun inheemse taal. Dichter bij het meer van Atitlán is bijvoorbeeld Tz’utujil de inheemse taal van de Maya bevolking. Meer richting noorden is dat de taal Kiché. De Maya taal is op die manier plaatsgebonden. De kanttekening die hierbij gemaakt kan worden is dat steeds meer verschillende Maya groepen hun intrede doen in andere plaatsen. Dit heeft mogelijk te maken met interne migratie die op gang komt doordat bijvoorbeeld betere werkgelegenheid wordt gecreëerd in andere plaatsen.

Religie speelt ook een belangrijke rol in het leven van *indígenas*. Mannen en vrouwen die naar de *Municipalidad Indígena* komen zijn Katholiek ofwel Evangelisch. Iets als een Maya-religie bestaat niet echt. *Indígenas* spreken eerder over de Maya spiritualiteit, echter hebben maar weinig mensen hier affiniteit mee. Wanneer *indígenas* in Sololá het hebben over Maya spiritualiteit bedoelen zij hier de Maya *sacerdotes* mee.⁵⁰ Dit zijn mensen die Maya ceremonies uitvoeren. Maya ceremonies worden een aantal keer per jaar gehouden. Tijdens Maya ceremonies wordt geofferd door middel van het aansteken van vuur, waar onder andere

---

⁵⁰ Uit verschillende interviews met cliënten van de *Municipalidad Indígena* op 25 maart 2014, 2 april 2014, 7 april 2014, 15 april 2014 en 28 april 2014

kaarsen in worden gegooid. Een leuk detail is dat de verschillende soorten kleuren kaarsen staan voor bepaalde wensen zoals gezondheid, geluk, liefde en wijsheid.

De *indígenas* die naar de *Municipalidad Indígena* komen, zijn afkomstig uit zowel de rurale als urbane gebieden van Sololá. Dit betekent dat de mensen niet alleen afkomstig zijn uit Sololá-centrum, maar ook uit de *aldeas* om Sololá heen. De mensen wonen vaak al hun hele leven in Sololá. Een aantal hebben de stad tijdelijk verlaten om elders te kunnen studeren, maar zijn teruggekeerd om een gezin op te bouwen in Sololá.

Zowel mannen als vrouwen nemen plaats in de receptieruimte van de *Municipalidad Indígena* om met de *Alcalde* en zijn *cooperación* te kunnen spreken. De mensen komen zelden alleen, maar worden vergezeld door echtgenoot, kinderen of andere familieleden.

De *Municipalidad Indígena* als bron van advies

Indígenas hebben uiteenlopende redenen voor een bezoek aan de *Municipalidad Indígena*. De meest voorkomende problemen waarmee zij naar de *Municipalidad Indígena* komen, zijn problemen met betrekking tot grond, geldproblemen die voortkomen uit oplichting en familieproblemen.

Zoals ook Torres (1991: 137) beweert, ervaren inheemse bevolkingsgroepen veel problemen met betrekking tot hun land- en grondgebied. Grenzen tussen verschillende stukken grond zijn niet duidelijk aangegeven. Het gevolg hiervan is dat onenigheid ontstaat tussen burens over welk stuk grond van hen is. Daarnaast spelen andere partijen zoals grote bedrijven een rol, die stukken grond claimen en willen overnemen. Torres (1991: 173) stelt andersom dat staatsbedrijven stukken land die eigenlijk aan inheemse bevolkingsgroepen behoren, niet willen afgeven. Voor de *Municipalidad Indígena* is het de taak om uit te zoeken aan wie het stuk land toebehoort. Dit doen ze door naar de plek zelf toe gaan om het met eigen ogen te kunnen zien. Daarnaast luisteren zij naar de verhalen van beide partijen en converseren hierover. Wanneer documenten met betrekking tot eigendom van het land aanwezig zijn, kan de *Municipalidad Indígena* hierover zelf een uitspraak doen. Wanneer de verdeling van land complexer in elkaar zit, zullen zij een externe partij zoals een rechter inschakelen die hierover zal beslissen.

Zoals ook in de definitie van Lunde (2007) is opgenomen, hechten *indígenas* veel waarde aan hun grond of land. Dit heeft er mee te maken dat zij het land, de Maya grond, zien als een geschenk van de voorouders uit de Oudheid. Daarnaast is het land belangrijk binnen de Maya cultuur omdat het de plek is waar zij hun maïs en andere soorten groenten

verbouwen. Het vormt ook een bron van inkomsten. Ze verbouwen hier hun eigen groentes die ze vervolgens verkopen op de markt.

Indígenas komen ook naar de *Municipalidad Indígena* met problemen over geld. Mensen lenen geld uit aan anderen of staan garant voor anderen met als gevolg dat dit geld veelal niet wordt terugbetaald. Zelf hebben zij niet de mogelijkheden om dit op te lossen; alleen staan zij machteloos. De aanleiding om naar de *Municipalidad Indígena* te komen is dat de *Municipalidad Indígena* in staat is om dit probleem op te lossen. Samen met hen staan ze sterker. Mensen kunnen vaak niet bij andere instanties terecht zoals het Openbaar Ministerie of een rechter omdat officiële papieren, zoals contracten, ontbreken. Een voorbeeld daarvan is van Eduardo. Een man die een aantal jaren geleden een mondelinge afspraak heeft gemaakt met de eigenaren van een pand. Met hen had hij afgesproken dat hij het pand zou huren, maar officieel zou de grond in bezit van de eigenaren blijven. Door de jaren heen heeft Eduardo hard gewerkt en het pand omgebouwd tot een restaurant. Hij heeft het pand opgeknapt, er andere vloeren in laten leggen, muren geschilderd en het pand voorzien van de nodige meubels en andere apparatuur. Het geld wat hij in zijn restaurant heeft gestoken, heeft hij geleend van verschillende instanties en winkels. De eigenaren van het stuk grond vragen nu meer dan het dubbele aan huur en die hoeveelheid weigert hij te betalen. Alhoewel het pand niet van hem is, is de gehele investering die hij heeft gedaan, wel van hem. Naast dat hij deze investering moet terugbetalen aan verschillende bedrijven, vindt hij dat de eigenaren van het stuk grond hem geld zouden moeten betalen voor de investering die hij heeft gedaan. Bovendien kan de man zijn pand niet meer binnen omdat de eigenaren de sloten hebben vervangen. Eduardo kan bij geen enkele andere instantie terecht wegens gebrek aan officiële documenten zoals een huurcontract, en daarom heeft hij de *Municipalidad Indígena* geraadpleegd. De *Municipalidad Indígena* gaat vervolgens contact opnemen met de eigenaren van het pand om ze uit te nodigen voor een gezamenlijke bijeenkomst. In die gezamenlijke bijeenkomst kan de *Municipalidad Indígena* beiden kanten van het verhaal aanhoren en daar eventueel een oordeel over geven, mits beiden partijen de *Municipalidad Indígena* als bemiddelingsorgaan erkennen. Het voorbeeld van Eduardo is een veel voorkomend probleem waar *indígenas* mee te maken hebben.⁵¹

Een laatste probleem waar veel *indígenas* voor naar de *Municipalidad Indígena* komen, zijn familieproblemen. Familieproblemen betekenen vaak problemen tussen echtgenoten. Echtgenoten die uit elkaar zijn en waar de één, in veel gevallen de vrouw, tegen

---

⁵¹ Uit een interview met een cliënt van de *Municipalidad Indígena* op 2 april 2014

geldproblemen aanloopt. In Guatemala bestaat een wet die zegt dat in dit geval de vrouw recht heeft op alimentatie van haar ex-man. Het geld dient om haar kinderen te kunnen onderhouden. Officieel getrouwde echtgenoten die uit elkaar gaan, scheiden vaak niet voor de wet. Scheiden wordt als een taboe gezien in Guatemala en daarnaast kost een scheiding veel geld. De meeste problemen tussen echtgenoten ontstaan wanneer deze uit elkaar zijn en de man de vrouw niet de alimentatie wil betalen waar zij recht op heeft. Dit is het ook het geval bij Maria, een vrouw van nog geen 40 jaar, die ik heb ontmoet in de wachtruimte van de *Municipalidad Indígena*:

Gekleed in de traditionele klederdracht in de kleuren roze en paars en met haar haren strak naar achteren, kijkt Maria voor haar uit. Na lang wachten in de receptieruimte heeft ze, op verzoek van de mannen van de Municipalidad Indígena, plaatsgenomen in de ruimte tegenover de receptieruimte. Ze zit op een van de plasticstoelen met haar rug naar het raam. Tegenover haar zitten een aantal mannen van de Municipalidad Indígena achter een grote lange tafel, ze praten zachtjes met elkaar. De tafel is voorzien van een gekleurd kleed en daarop liggen agenda's van de mannen van de Municipalidad Indígena. Aan de rechterkant van Maria zitten twee mensen die actief zijn binnen de Cocode van haar wijk en naast hen zit de Alcalde Comunitario van haar wijk. Aan de linkerkant naast Maria, drie stoelen verder, zit haar ex-man met kort zwart haar en een bril. Hij kijkt naar de grond. Wanneer iedereen heeft plaatsgenomen, opent de meest rechtse man achter de lange tafel, de Alcalde Indígena, het woord en heet iedereen welkom. "Bienvenido en la casa del pueblo. Welkom in het huis van het volk.", zegt hij. "De Municipalidad Indígena is gekozen door het dorp en heeft als taak om problemen en incidenten binnen Sololá op te lossen. Oplossingen zijn noodzakelijk, een ander alternatief is er niet", vertelt hij vervolgens. Maria is samen met de Cocode en Alcalde Comunitario van haar wijk naar de Municipalidad Indígena gekomen voor een probleem met haar ex-man. Acht jaar geleden zijn ze uit elkaar gegaan, maar ze zijn officieel nog niet gescheiden. Haar ex-man werkt in een groot bedrijf. Hoewel hij bezit over veel geld, wil hij Maria niet het maandelijkse geld (alimentatie) geven zodat zij haar kind kan voorzien van kleren en eten. Nadat de inheemse burgemeester de bijeenkomst heeft ingeleid, geeft hij het woord aan Maria. "Acht jaren zijn voorbij, acht jaren zonder geld. Ik word alsmaar armer en armer en kan mijn dochter geen nieuwe

*kleren geven”, zegt Maria. Haar ex-man, de man die drie stoelen naast haar zit, blijft richting de grond kijken en heeft zijn armen over elkaar heen geslagen en schudt zijn hoofd. De inheemse burgemeester neemt weer het woord en richt zich tot Maria Hij stelt haar vragen over haar maandelijkse inkomsten. Maria vertelt over haar inkomsten, haar maandelijkse uitgaven en het bedrag aan alimentatie wat zij dient te krijgen. Terwijl ze vertelt, loopt ze richting de tafel waar de mannen van de *Municipalidad Indígena* achter zitten en overhandigt enkele papieren aan de inheemse burgemeester.⁵²*

Een bijeenkomst die hierboven kort is beschreven, wordt een *reunión* genoemd. Gedurende zo’n bijeenkomst komen alle partijen aan het woord. In dit geval is dat naast Maria ook de *Cocode* en *Alcalde Comunitario* van haar wijk, de mannen van de *Municipalidad Indígena* en haar ex-man. Door de mannen van de *Municipalidad Indígena* is aan de ex-man duidelijk gemaakt dat hij alimentatie dient te betalen aan Maria. Aan het einde van zo’n bijeenkomst wordt door beide partijen een akte ondertekend, die is opgesteld door de *Municipalidad Indígena*.⁵³ Hierin staat onder andere het bedrag vermeld wat de ex-man aan alimentatie dient te betalen. In dit geval had de vrouw recht op een bepaald bedrag aan alimentatie per maand, wat de man haar niet wilde geven. Andersom gebeurt het ook dat de vrouw een te hoge alimentatie aan haar ex-man vraagt. Aan de *Municipalidad Indígena* is het dan de taak uit te zoeken in wat voor sociaaleconomische situatie de man verkeert en hoeveel geld hij maandelijks dient te betalen aan alimentatie.

Opvallend is de machteloze positie van veel *indígenas* in Sololá, die deels is ontstaan doordat zij gemarginaliseerd, uitgesloten en gediscrimineerd worden. Dit is tevens een kenmerk wat de *Working Group on Indigenous Populations* (WGIP) inheemse bevolkingsgroepen toeschrijft (Kenrick & Lewis 2004: 5). Alleen kunnen *indígenas* vaak hun problemen niet oplossen en dit vormt voor hen de reden om de *Municipalidad Indígena* te raadplegen. De *Municipalidad Indígena* haalt ze uit deze machteloze positie en geeft ondersteuning. Door deze ondersteuning krijgen *indígenas* in Sololá een stem en zeggenschap om het probleem op te lossen.

---

⁵² Gebaseerd op observaties van 6 maart 2014

⁵³ Een voorbeeld van zo’n akte is te vinden in bijlage 1

Betekenis van de *Municipalidad Indígena* voor de inheemse bevolking

Voor de inheemse bevolking in Sololá heeft de *Municipalidad Indígena* een belangrijke rol. Bovendien hebben zij verschillende motieven waarom zij de *Municipalidad Indígena* raadplegen en bijvoorbeeld niet naar andere instanties gaan met hun problemen. *Indígenas* komen in eerste instantie naar de *Municipalidad Indígena* omdat het een inheemse organisatie is. De *Municipalidad Indígena* bestaat al bijna vijfhonderd jaar en de mensen zien het als iets wat hun inheemse voorouders hen hebben nagelaten, aldus Jorge, een van de *indígenas* in Sololá.⁵⁴

De *Municipalidad Indígena* wint veel vertrouwen bij de inheemse bevolking in Sololá. Dit heeft te maken met het feit dat de elf mannen van de *Municipalidad Indígena* zijn gekozen door de bevolking. Elke twee jaar worden deze verkiezingen gehouden waarbij het park en de straten rondom het park uitpuilen van de mensen die hun stem uit willen brengen.

Voor de mensen in Sololá is het belangrijk of een persoon leiderschap bezit. Mensen hechten er waarde aan of een persoon goed kan spreken, goed is in het beargumenteren van zijn standpunten en voor sommigen is het belangrijk dat iemand gestudeerd heeft. Tijdens deze verkiezing wordt het Curriculum Vitae van de kandidaten getoond. Op die manier kunnen de mensen zien wat voor werk, taken of eerder projecten de mannen hebben uitgevoerd. Wanneer ik met Carlos, een van mijn informanten, praat over deze verkiezingen, zegt hij hier het volgende over:

Ik stem op de persoon die veel heeft geparticipeerd en die in staat is beslissingen te nemen. Het is aan mij wie ik kandidaat stel. Het is belangrijk om te stemmen want diegene gaat vervolgens beslissingen voor mij nemen. Ik neem een beslissing op basis van de ervaring die iemand heeft in verschillende projecten.⁵⁵

Mensen vinden de verkiezingen voor de functies binnen de *Municipalidad Indígena* belangrijk en maken een weloverwogen beslissing. Naast de capaciteiten en ervaringen van de persoon, speelt de politieke partij die de persoon aanhangt ook een rol. Waar vroeger de mensen meer aanhangers waren van de politieke partij URNG, is nu de partij Cívico groter, zegt een van de *indígenas*.⁵⁶ Het persoonlijk kennen van de kandidaat speelt ook een rol. Veel mensen stemmen op de kandidaat die afgevaardigde is van hun wijk of *aldea*.

---

⁵⁴ Uit een interview met een cliënt van de *Municipalidad Indígena* op 10 april 2014

⁵⁵ Uit een interview met een cliënt van de *Municipalidad Indígena* op 9 april 2014

⁵⁶ Uit een interview met een cliënt van de *Municipalidad Indígena* op 16 april 2014

Indígenas hebben vertrouwen in de *Municipalidad Indígena* omdat zij hun werk goed doen. De *Municipalidad Indígena* luistert naar de problemen van *Indígenas* in Sololá. De *Municipalidad Indígena* bespreekt het probleem met de mensen en adviseert ze over mogelijke oplossingen. Hiernaast ondernemen zij actie voor de inheemse bevolking om het probleem op te lossen. Deze hoge mate van vertrouwen in de organisatie ligt anders bij officiële instanties.

Officiële instanties die bestaan uit Ladino's, trekken andere Ladino's voor en schenken geen aandacht aan *indígenas*, zeggen een aantal *indígenas*.⁵⁷ Het vertrouwen in andere officiële instanties is hierdoor laag bij de inheemse bevolking in Sololá. Discriminatie en marginalisatie wordt ervaren door inheemse bevolkingsgroepen. Eduardo, die ik hierboven heb besproken naar aanleiding van zijn probleem met zijn pand, zei hierover het volgende:

*Er bestaat nog steeds veel discriminatie in Guatemala. Discriminatie is een van de problemen die ik ervaar omdat ik inheems ben. "Indígenas weten niets, hebben geen kennis, kunnen niet spreken, kunnen zich niet uitdrukken en kunnen geen goede zaken verrichten. Indígenas mogen er zijn, maar mogen het vuile werk opknappen." wordt er gezegd.*⁵⁸

Buvinic (2004: 7) stelt dat inheemse bevolkingsgroepen vaak sociaal uitgesloten worden, met name door de staat en de overheid. Fischer & Brown (1996: 29) sluiten zich ook hierbij aan door te stellen dat de Maya's door de staat als een politieke en etnische minderheid worden gezien. In tegenstelling tot de staat en overheid, erkent de *Municipalidad Indígena* de inheemse cultuur van de bevolking in Sololá. Mensen vinden het belangrijk dat de mannen binnen de *Municipalidad Indígena* inheems zijn. Omdat ze onderdeel uitmaken van de groep voor wiens belangen zij opkomen, is er sprake van vertrouwen tussen leden en niet-leden (Momsen 2002: 859). Leden van de *Municipalidad Indígena* worden gezien als gelijken in tegenstelling tot medewerkers van officiële instanties, waarvan de culturele achtergrond Ladino is. Ladino's werken voor officiële instanties die veel geld vragen, wat de inheemse bevolking niet kan betalen. Het voorleggen van je probleem bij de *Municipalidad Indígena* kost geen geld. Dit is wat mensen ook belangrijk vinden binnen de *Municipalidad Indígena*, omdat zij vaak moeten rondkomen van weinig geld. Dit sluit aan bij armoede als een kenmerk van sociaal uitgesloten groepen dat door Buvinic (2004:7) wordt genoemd.

---

⁵⁷ Uit interviews met cliënten van de *Municipalidad Indígena* op 2 april 2014 en 9 april 2014

⁵⁸ Uit een interview met een cliënt van de *Municipalidad Indígena* op 2 april 2014

Het voorleggen van een probleem bij de *Municipalidad Indígena* zorgt voor erkenning van problemen waarmee de inheemse bevolking te maken heeft. Op deze manier geeft de *Municipalidad Indígena* erkenning aan de inheemse bevolking als groep. Dit wordt bevestigd door Alejandra:

De Municipalidad Indígena geeft de mensen kracht. Dit doen ze door ze mogelijkheden te geven en doordat ze aandacht schenken aan de problemen van mensen. Het is belangrijk om te kijken naar de situatie waarin indígenas zich verkeren. Het werk wat de Municipalidad Indígena doet, is als het werk van het Openbaar Ministerie, maar dan specifiek voor indígenas.⁵⁹

Bovendien wordt de inheemse bevolking door de *Municipalidad Indígena* bewust gemaakt van de rechten die zij hebben. Dit kunnen rechten zijn met betrekking tot alimentatie, arbeidsvoorwaarden of grenzen van land. Doordat de *Municipalidad Indígena* hun probleem behandelt, verstrekt zij hen hierover informatie, en wordt de inheemse bevolking op die manier empowered.

Behoud van cultuur door de *Municipalidad Indígena*

Barth (in McElreath ed, 1987) geeft aan dat etnische groepen gebaseerd zijn op een aantal *markers of group membership* zoals taal, kledingstijl, rituelen en gastronomie. De inheemse bevolking in Sololá stelt dat een aantal van deze *markers* waaronder taal, kledingstijl en gebruiken door de *Municipalidad Indígena* wordt gebruikt om het behoud van cultuur te stimuleren. Hieronder worden factoren genoemd die in het algemeen, maar ook specifiek door de *Municipalidad Indígena*, het behoud van inheemse cultuur kunnen bevorderen of belemmeren volgens de inheemse bevolking in Sololá.

Inheemse taal

“Een inheemse taal is zoals een juweel. Het is rijkdom, geen geld maar een vorm van rijkdom. En het moet worden bewaard.”⁶⁰ Uit dit citaat blijkt duidelijk dat de inheemse taal Kaqchikel belangrijk is voor *indígenas*. Binnen overheidsinstanties is Spaans echter de voertaal en worden geen inheemse talen gesproken. Voornamelijk oudere mensen hebben daarom niet de mogelijkheid om naar overheidsinstanties te gaan met hun problemen omdat

---

⁵⁹ Uit een interview met een cliënt van de *Municipalidad Indígena* op 15 april 2014

⁶⁰ Uit een interview met een cliënt van de *Municipalidad Indígena* op 2 april 2014

zij het Spaans slecht spreken. Binnen de *Municipalidad Indígena* is Kaqchikel de voertaal. Dit vormt voor de inheemse bevolking vaak de reden om de *Municipalidad Indígena* te raadplegen. Bovendien ervaren *indígenas* die geen Spaans spreken, ondersteuning bij de *Municipalidad Indígena* op het gebied van taal doordat zij door hen worden vergezeld naar officiële instanties. Waar nodig vertalen de mannen van de *Municipalidad Indígena* voor hen of nemen het woord voor hen wanneer zij converseren met medewerkers van overheidsinstanties. Met deze ondersteuning geeft de *Municipalidad Indígena* de inheemse bevolking van Sololá letterlijk en figuurlijk een stem, waardoor hun positie verbeterd kan worden.

Het gebruik van het Kaqchikel door de *Municipalidad Indígena* is een manier om mensen bewust te maken van hun culturele achtergrond en de inheemse taal die daarbij hoort. Op die manier stimuleren ze de mensen om het Kaqchikel te praten, opdat het niet verloren gaat. De mensen ervaren zo zelfbeschikking over hun inheemse taal en zijn in staat deze te verdedigen. Dit kan in verband worden gebracht met de definitie van culturele empowerment die door ons is opgesteld. Door het hanteren van Kaqchikel als voertaal binnen de *Municipalidad Indígena*, wordt erkenning gegeven aan deze inheemse taal en wordt het gebruik ervan gestimuleerd. Dit stelt de inheemse bevolking in staat om zelf de macht en controle te behouden met betrekking tot het uitoefenen van deze inheemse taal.

Ondanks het belang van de inheemse taal voor *indígenas* ervaren zij ook verandering, wat het uitoefenen en versterken van deze taal belemmerd. Zoals Hermans & Kempen (1998: 1113) stellen, kunnen interculturele processen bestaande gewoontes en gebruiken beïnvloeden, aantasten of omvormen tot nieuwe gewoontes en gebruiken. Dit is ook het geval met de inheemse taal in Sololá. Door het toenemende contact met Ladino's in de omgeving, als gevolg van globalisering (Erikssen 2007), ontstaat een mengeling van Spaans en Kaqchikel. Mensen spreken Spaans en Kaqchikel door elkaar heen. Dit komt onder andere doordat Spaans ook de nationale taal is binnen officiële instanties. Hierdoor wordt de kennis van het Kaqchikel minder en het gebruik ervan belemmerd. Daarnaast is het percentage analfabetisme in Sololá hoog. Veel mensen, voornamelijk oudere mensen, kunnen niet lezen of schrijven. Doordat zij niet kunnen lezen of schrijven, gaat het schrift van de taal Kaqchikel verloren. Het verliezen van de taal Kaqchikel betekent een verlies van een belangrijk aspect van de Maya cultuur.

Manieren waarop dit gestimuleerd kan worden, is via het onderwijs. Eduardo stelt: *“Er moet meer worden geïnvesteerd in educatie. Als ik president zou zijn van dit land, zou ik meer investeren in educatie, meer dan in elke andere zaak. Wanneer de mensen het leren,*

weten ze het en gaat de taal niet verloren.”⁶¹ Het bevorderen van de taal Kaqchikel zal moeten plaatsvinden op scholen. Zoals ook eerder in de context is beschreven, zijn bij het tekenen van de vredesakkoorden in 1996 wetten opgesteld omtrent het erkennen van inheemse talen in Guatemala. Wat belangrijk hierbij was, was de erkenning van inheemse talen op scholen (Warren 1998: 211/212). Op verschillende scholen in Sololá is dit terug te zien. Vanaf de basisschool wordt Kaqchikel als vak gedoceerd. Door middel van het doceren van Kaqchikel aan kinderen op de lagere school, zullen zij meer kennis verschaffen over deze taal en deze kunnen praktiseren. Op die manier zal de inheemse taal blijven voortbestaan. Daarnaast is het tegenwoordig een vereiste voor iemand die leraar wil worden op een basisschool in Sololá, dat deze persoon het Kaqchikel machtig is. Wanneer dit niet het geval is, zal deze persoon niet aangenomen worden op een school. Het verplicht stellen van kennis over het Kaqchikel voor een baan in het onderwijs in Sololá bevordert het behoud van de inheemse taal. Hierdoor wordt het belang van de taal benadrukt.

Inheemse kleding

Naast de inheemse taal vormt de inheemse kleding een belangrijk onderdeel van de Maya cultuur binnen Sololá. Vrouwen die naar de *Municipalidad Indígena* komen kenmerken zich door het gebruik van deze inheemse kleding, de *traje típico*. Deze bestaat uit de *corte*, een lange rok tot aan hun enkels die bij hun middel vastgebonden is met een versierde, gewoven band, met daar boven een blouse, genaamd *huipil*. Naast de traditionele *trajes típicos* van Sololá, die opvallen door de vele kleuren in verticale lijnen, dragen vrouwen ook meer ‘moderne’ *trajes* welke voorzien zijn van andere patronen zoals bloemen en kleine figuurtjes. In tegenstelling tot de vrouwelijke *indígenas* verschijnen mannen veel minder vaak in de inheemse klederdracht (*trajes típicos*). De *traje típico* van de mannen bestaat uit een *pantalon*, een gekleurde wijd uitlopende broek met daarboven een *camisa*, een blouse. Over de broek wordt een zwarte met witte omslag (*jerga*) gedragen, die valt tot boven de knieën. Verder dragen veel mannen een *sombrero*, een hoed. Sololá is in Guatemala een van de weinige plekken waar de *traje típico* nog gedragen wordt door mannen. Tijdens de Spaanse overheersing zijn de meeste mannen hun *traje* kwijtgeraakt.

Het uitvoeren van het dagelijkse werk door de mannen kan ook een reden zijn waarom zij de *traje típico* hebben losgelaten. Het merendeel van de mannen dat naar de *Municipalidad Indígena* komt, is boer van beroep en werkt dagelijks op het land. “*De trajes típicos zijn van*

---

⁶¹ Uit een interview met een cliënt van de *Municipalidad Indígena* op 2 april 2014

stevig materiaal. Daarom wegen ze veel en bovendien zijn ze heel warm. Om te werken op het land, is dat niet altijd handig. Daarom draag ik mijn pantalones.”, zegt Pedro die zijn *traje típico* heeft ingeruild voor Westerse kleding.⁶²

De *traje típico* is onderdeel van de culturele identiteit van de mensen die naar de *Municipalidad Indígena* komen. De *traje típico* definieert iemands afkomst, het *indígena* zijn, en de plaats waar iemand vandaan komt. Het wel of niet dragen van de *traje típico* komt voort uit het gebruik van de kleding van de ouders. Wanneer je van jongs of aan gewend bent aan de *traje típico*, zal je deze op oudere leeftijd ook dragen. Een reden voor de meeste mannen voor het niet dragen van de *traje* is omdat ze veel geld kosten; de meeste mensen kunnen dit niet opbrengen. Bovendien heerst er veel angst om vanwege het dragen van de *traje típico* gediscrimineerd te worden door de Ladino bevolking. Mannen, maar ook vrouwen, zijn zo eerder geneigd hun *traje típico* los te laten en zich te kleden in de Westerse kleding.

Indígenas hechten waarde aan de betekenis die door de mannen van de *Municipalidad Indígena* aan de *trajes típicos* wordt gegeven. Een aantal van de mannen van de *Municipalidad Indígena* dragen dagelijks hun *traje*, anderen alleen bij speciale evenementen. Door het dragen van de *trajes típicos* door de mannen geven zij het voorbeeld aan de bevolking in Sololá. Op die manier kunnen zij de mensen stimuleren hun inheemse kleding te gebruiken en te behouden. De mannen van de *Municipalidad Indígena* zijn echter niet in staat de mensen hier in te ondersteunen vanwege financiële redenen.

Een manier waarop men controle kan behouden omtrent de inheemse kleding is naast het blijven dragen van deze kleding, het bevorderen van de verkoop en productie van deze kleding. De *trajes típicos* worden in Sololá door veel inheemse vrouwen thuis geproduceerd. Een mogelijke bijdrage zou zijn dat deze vrouwen gaan samenwerken in corporaties om efficiënter te kunnen werken en winstgevend te kunnen zijn. De verkoop van deze inheemse kleding vindt nu plaats op de markt, ook is er een winkel in Sololá die alleen maar inheemse producten verkoopt waaronder de *trajes típicos*. Door de verkoop wordt het belang van de *trajes típicos* meer onder de aandacht gebracht en maakt het mensen bewust van hun culturele tradities. Mensen worden gestimuleerd om hun inheemse kleding te blijven dragen en deze niet in te ruilen voor ander soort kleren.

Op scholen kan het dragen van de *trajes típicos* ook worden bevorderd. Op dit moment is op bijna alle scholen in Sololá een schooluniform verplicht. Dit belemmert het behoud van inheemse kleding omdat kinderen niet de vrijheid hebben om hun inheemse

---

⁶² Uit een interview met een cliënt van de *Municipalidad Indígena* op 28 april 2014

kleding te dragen. Door het dragen van de schooluniformen en ander soort kleding dan de *trajes típicos* raken de kinderen gewend aan dit soort kleren. Daarnaast worden zij beïnvloed door reclames en acties op de televisie met betrekking tot moderne kleding, die vooral door processen van globalisering (Eriksen 2007) meer op gang zijn gekomen. Kinderen worden niet gestimuleerd om hun *trajes típicos* te blijven dragen, wanneer ze dit van huis uit gewend waren. Dit belemmert het behoud en de zelfbeschikking over de inheemse kleding. Op deze manier zal het dragen van de inheemse kleding verloren gaan. In Sololá is bijvoorbeeld het *Colegio Maya*, waar jongens en meisjes vrij zijn om hun *trajes típicos* te dragen. Dit zou op meerdere scholen kunnen worden ingevoerd om het behoud van inheemse kleding te bevorderen.

Inheemse gebruiken

Naast het uitoefenen van de inheemse taal en het dragen van de *trajes típicos*, versterkt de *Municipalidad Indígena* de Maya cultuur door het uitoefenen van gewoonten en tradities. *Indígenas* in Sololá verbinden de Maya ceremonies, die een aantal keer per jaar gehouden worden, met de *Municipalidad Indígena*. De *Municipalidad Indígena* is zelf niet verantwoordelijk voor deze ceremonies, dat zijn de *cofradías*, welke in het gebouw van de *Municipalidad Indígena* gevestigd zijn.⁶³ Daarnaast handhaaft de *Municipalidad Indígena* gebruiken van de Maya cultuur door respect uit te oefenen. Een voorbeeld hiervan is het kussen van de hand van een oudere vrouw. *Indígenas* in Sololá vallen dit op en worden op die manier bewust gemaakt van hun Maya cultuur. De *Municipalidad Indígena* stimuleert de mensen zelf niet direct om deze tradities op te pakken, maar geven slechts het voorbeeld.

De inheemse taal en inheemse kleding zijn twee essentiële kenmerken van de Maya cultuur die beiden dreigen verloren te gaan, maar nog steeds zichtbaar of merkbaar zijn in het dagelijks leven. Andere tradities en gebruiken zijn minder merkbaar in het dagelijkse leven van *indígenas*, welke op die manier verloren dreigen te raken. *Indígenas* geven aan dat het belang van andere religies zoals het Katholieke geloof en het Evangelische geloof hier de oorzaak van is. Het geloof is voor *indígenas* belangrijk. Dit staat los van de Maya cultuur, omdat binnen de Maya cultuur geen Maya religie wordt gehandhaafd. Doordat de mensen in Sololá wekelijks naar hun kerk gaan en veel waarde hechten aan aspecten van hun Katholieke of Evangelische geloof, zijn zij eerder geneigd aspecten van de Maya cultuur los te laten. Wanneer ik met Pedro spreek over de rol die religie speelt in het leven van de inheemse

---

⁶³ *Cofradías* zijn Katholiek religieuze broedergemeenschappen

bevolking in Sololá, vertelt hij me het volgende: “*Men richt zich meer tot boven, naar de hemel en minder naar beneden, naar moeder aarde*”.⁶⁴ Hiermee bedoelt hij dat het geloof een grotere rol is gaan spelen in het leven van de inheemse bevolking in Sololá, waardoor mensen geneigd zijn Maya gebruiken eerder los te laten.

De inheemse bevolking in Sololá kenmerkt zich door het gebruik van de taal Kaqchikel en het dragen van de inheemse klederdracht, de *traje típico*. Uit verschillende verhalen van *indígenas* is gebleken dat zij het behoud van deze fundamentele culturele waarden belangrijk vinden. Het uitdragen en behoud van de inheemse cultuur wordt door de inheemse bevolking, naast het oplossen van conflicten binnen Sololá, verbonden aan de *Municipalidad Indígena*. Verschillende factoren zoals de Ladino cultuur, (veranderingen binnen) het onderwijs, discriminatie, religie en financiële factoren hebben invloed op het behoud van cultuur in Sololá door de inheemse bevolking. Dit zijn zowel factoren in algemene zin, als factoren waar de *Municipalidad Indígena* invloed op heeft. Opvallend is dat de gemarginaliseerde positie van de inheemse bevolking in Sololá een oorzaak vormt dat het behoud van cultuur niet altijd door de inheemse bevolking zelf kan worden gestimuleerd. Met ondersteuning van de *Municipalidad Indígena* kunnen zij naast het oplossen van hun problemen, ook meer zeggenschap verschaffen over hun eigen cultuur wat hun positie zal verbeteren. Daarnaast speelt het in aanraking komen met andere culturen zoals de Ladino cultuur, als gevolg van een toegenomen verbondenheid (*interconnectedness*) (Eriksen 2007), ook een rol waardoor cultuurverandering plaatsvindt in Sololá.

---

⁶⁴ Uit een interview met een cliënt van de *Municipalidad Indígena* op 28 april 2014

4. Conclusie en discussie

Mensen overschrijden steeds vaker de grenzen van hun etnische groep. Ze komen steeds meer in aanraking met andere groepen door toegenomen onderlinge verbondenheid. Eriksen (2007: 69) verwijst hier naar als *interconnectedness*, wat ervoor zorgt dat culturen in toenemende mate blootgesteld worden aan invloeden van andere culturen. Het toenemende contact met andere culturen kan er aan de ene kant voor zorgen dat etnische groepen zich bewuster worden van hun onderscheidende etnische en culturele identiteit. Een mogelijke reactie hierop is dat groepen deze identiteit sterker gaan benadrukken. Dit kunnen zij doen door nadruk te leggen op tradities en gebruiken en zo weerstand te bieden tegen globale trends (Hermans & Kempen 1998: 1114). Aan de andere kant kunnen culturele elementen vermengd worden met elementen uit andere culturen door het toenemende contact. In dit proces kunnen elementen van cultuur verloren gaan en kunnen nieuwe etnische en culturele identiteiten ontstaan (Hermans & Kempen 1998: 1113).

Als gevolg van kolonisatie kwamen in Latijns-Amerika verschillende culturen voor het eerst intensief met elkaar in aanraking. In Guatemala kwamen verschillende etnische groepen in aanraking met de Spanjaarden die het land veroverden en de inheemse bevolkingsgroepen onderdrukten (Sanabria 2007: 77). Volgens de inheemse bevolking richtte zij ter verdediging van de inheemse cultuur en haar rechten de *Municipalidad Indígena de Sololá* op in 1558. Vandaag de dag bestaat deze *Municipalidad Indígena* nog steeds met als belangrijkste functie het oplossen van conflicten waar de inheemse bevolking bij betrokken is. Dit kunnen conflicten tussen inheemse mensen onderling betreffen zoals schulden of alimentatiezaken, of conflicten van inheemse mensen met bedrijven of de overheid over bijvoorbeeld grondbezit. Deze conflicten komen voort uit het feit dat de rechten van de inheemse bevolking geschonden zijn. Door de inheemse bevolking te helpen als zij geschonden is in haar rechten, komt de *Municipalidad Indígena* op voor de rechten van *Indígenas*.

De inheemse bevolking van Sololá bestaat voornamelijk uit Maya's die zich onderscheiden aan de hand van de Kaqchikel taal die zij spreken en de inheemse kleding die zij dragen. Deze identificatie aan de hand van taal is een van de kenmerken van inheemse bevolkingsgroepen die Lunde (2007) noemt. Op andere vlakken voldoet de Maya-Kaqchikel bevolking ook aan veel kenmerken van inheemse bevolkingsgroepen zoals het kenmerk van marginalisatie dat door de *Working Group on Indigenous Populations* (WGIP) wordt

genoemd (Kenrick & Lewis 2004:5). De inheemse bevolking heeft te maken met marginalisatie en discriminatie door een dominante etnische groep: de Ladino bevolking. De kenmerken die de Maya-Kaqchikel bevolking van Sololá definiëren als inheems zorgen ervoor dat deze bevolking een kwetsbare positie inneemt en sociaal uitgesloten wordt in de multi-plurale Guatemalteekse samenleving. In deze positie wordt de Maya-Kaqchikel bevolking belemmerd door factoren die het moeilijk maken voor *indígenas* om haar cultuur te behouden.

Deze thesis beschreef wat de invloed van de *Municipalidad Indígena* is op het behoud van inheemse cultuur in Sololá, Guatemala en welke betekenis de inheemse bevolking geeft aan deze invloed. We hebben ondervonden dat het behoud van inheemse cultuur in Sololá niet het doel van de *Municipalidad Indígena* is. We hebben echter aangetoond dat dit niet wil zeggen dat de manier waarop zij opkomt voor de rechten van haar bevolking niet bijdraagt aan het behoud van inheemse cultuur. Door zelf elementen van inheemse cultuur in haar organisatie te behouden en andere elementen te promoten draagt de *Municipalidad Indígena* als *grassroots* organisatie hier aan bij. Vanuit de inheemse bevolking wordt het behoud van cultuur ook niet ervaren als hoofddoel van de *Municipalidad Indígena*. Zij hechten voornamelijk belang aan het feit dat er een organisatie is, die is ontstaan vanuit de eigen bevolking, om op te komen voor hun rechten. De verwachtingen die de inheemse bevolking heeft van de *Municipalidad Indígena* komt op deze manier overeen met wat de organisatie beoogt te bereiken.

Behoud van inheemse cultuur

Door middel van ons onderzoek hebben wij een meerzijdig beeld gegeven over manieren waarop cultuur van de inheemse bevolking in Sololá, Guatemala behouden kan worden. Verschillende factoren kunnen bijdragen aan de bevordering of de belemmering van behoud van cultuur. Hoewel deze factoren deels hetzelfde worden ervaren door zowel de *Municipalidad Indígena* als de inheemse bevolking van Sololá, zijn hier ook verschillen in te vinden.

Wat de *Municipalidad Indígena* aangeeft als een van de belangrijkste manieren waarop zij inheemse cultuur behouden is door zelf deze cultuur te beoefenen. Zij houden zich vast aan *markers of group membership* (Barth in McElreath ed, 1987: 66) zoals taal, kleding en waarden die eigen zijn aan de Kaqchikel Maya cultuur en houden deze in stand binnen de organisatie. Door de bevolking wordt dit eveneens als belangrijk gezien voor het behoud van inheemse cultuur. Zij vinden het belangrijk dat de cultuur gepraktiseerd wordt en op deze

manier doorgegeven wordt. Binnen familie is dit ook van groot belang. Binnen familie, volgens zowel leden van de *Municipalidad Indígena* als de inheemse bevolking, wordt de cultuur echter in sommige gevallen in mindere mate gepraktiseerd. Als inheemse cultuur binnen families niet doorgegeven wordt, gaat de cultuur verloren.

We hebben twee redenen gevonden waarom inheemse cultuur binnen familie in mindere mate doorgegeven wordt. De eerste reden heeft te maken met angst voor discriminatie. Mensen die in hun leven discriminatie ervaren hebben op basis van hun cultuur geven om deze reden in sommige gevallen bepaalde elementen van de Maya cultuur niet door aan hun kinderen. Ze willen niet dat hun kinderen ook slachtoffer worden van discriminatie. Discriminatie kan gezien worden als een gevolg van sociale uitsluiting. Binnen staatsinstellingen die gebaseerd zijn op Ladino cultuur ervaart de inheemse bevolking een grote mate van sociale uitsluiting. Ze kennen een onvermogen om volledig te participeren (Hooker 2005: 287). Overheidsinstellingen vormen op deze manier een belemmerende factor voor het behoud van inheemse cultuur. De inheemse bevolking is hierbinnen niet altijd vrij haar cultuur uit te dragen doordat ze bijvoorbeeld niet in staat is haar eigen inheemse taal te spreken. Bovendien geven overheidsinstellingen prioriteit aan Ladino's, volgens de *Municipalidad Indígena* en *indígenas* in Sololá. Dit is een gevolg van het feit dat de inheemse bevolking van Guatemala door de overheid gezien wordt als een etnische en politieke minderheid (Fischer & Brown 1996: 29).

Ten tweede is een reden die vanuit de *Municipalidad Indígena* naar voren kwam, het feit dat er minder sociale cohesie is binnen families. Door globalisering worden culturen onderhevig aan invloeden van andere culturen (Eriksen 1994: 81). Door deze invloeden, zoals mobiele telefoontjes, is er minder communicatie binnen families waardoor elementen van inheemse cultuur niet langer doorgegeven worden. De inheemse bevolking geeft aan dat wanneer Maya's van jongs af aan elementen van de inheemse cultuur krijgen aangeleerd, zij hier op latere leeftijd ook nog belang aan hechten. Hierdoor zullen zij inheemse cultuur weer doorgeven en zal cultuur behouden worden. Communicatie en het doorgeven van waarden uit de inheemse cultuur zou volgens de leden van de *Municipalidad Indígena* meer gestimuleerd moeten worden. Zij proberen dit zelf te bevorderen door mensen te vertellen over het belang van deze waarden en inheemse cultuur in het algemeen. Zij benadrukken dat zij hier slechts beperkte tijd en middelen voor hebben. Bovendien belemmert sociale uitsluiting, die inheemse kinderen op scholen ervaren, de overdracht van inheemse cultuur. Scholen zouden, volgens de leden van de *Municipalidad Indígena*, hun leerlingen over de Maya cultuur moeten leren. Bovendien zou er binnen scholen meer vrijheid moeten zijn voor Maya

kinderen om hun cultuur te praktiseren. Daar sluit de inheemse bevolking zich bij aan. Zij geven aan dat scholen kinderen meer vrijheid zouden moeten schenken omtrent hun kleding zodat zij de mogelijkheid hebben om in inheemse klederdracht naar school te gaan. Verder vinden zij het belangrijk dat op scholen Kaqchikel wordt gedoceerd opdat de inheemse taal niet verloren gaat. Het niet verloren laten gaan van de taal is een van de redenen waarom de *Municipalidad Indígena* de Kaqchikel taal hanteert. Een andere reden voor het hanteren van de taal Kaqchikel is dat de organisatie het belangrijk vindt dat de inheemse bevolking in haar eigen taal kan spreken, zodat zij zich zekerder voelt en beter voor zichzelf op kan komen. Op gelegenheden waar de inheemse bevolking niet voor haarzelf kan spreken, geeft de *Municipalidad Indígena* haar deze stem. De organisatie vertegenwoordigt de inheemse bevolking tegenover de staat en kan in haar naam voor haar (culturele) rechten opkomen en eventueel haar sociale uitsluiting verminderen. Door op te komen voor de rechten van de inheemse bevolking geeft de *Municipalidad Indígena* haar de mogelijkheid haar cultuur in het kader van deze rechten te verdedigen. Op deze manier wordt de inheemse bevolking cultureel empowered door de *Municipalidad Indígena*. Zonder de *Municipalidad Indígena* geeft de bevolking aan zich in een machteloze positie te bevinden. Het raadplegen van de *Municipalidad Indígena* geeft de inheemse bevolking zeggenschap en een stem. Door de ondersteuning vanuit de organisatie staat de inheemse bevolking sterker. Bovendien vindt de inheemse bevolking het ook in het algemeen belangrijk dat zij als inheemse groep sterk staat zodat zij collectief voor haar rechten op kan komen.

Het is belangrijk dat de inheemse bevolking voor haar rechten op kan komen omdat zij, zoals wij eerder aangaven, als gemarginaliseerde groep gevoelig is voor de invloed van andere culturen. De inheemse bevolking komt in steeds grotere mate in aanraking met deze andere culturen, wat *cultural mixing* tot gevolg kan hebben (Harris in Eriksen 2007: 111). De inheemse cultuur kan door dit contact elementen overnemen van andere culturen en daardoor veranderen. Ten eerste komt ze in aanraking met de Ladino cultuur doordat het overheidssysteem in Guatemala gebaseerd is op deze cultuur. Ten tweede komt de inheemse bevolking in aanraking met andere culturen door wat er op het internet of op televisie te zien is, of door vernieuwingen waar invloed van ontwikkeldere landen de inheemse bevolking mee in aanraking brengt. De bedreiging van de Maya cultuur staat vanuit dit perspectief in relatie met een groot proces, globalisering. De trends van globalisering die wij hierboven beschrijven bedreigen culturele autonomie op lokaal niveau (Appaduari 2000: 2). Wat we ook gezien hebben, is dat als gevolg van globalisering mensen juist lokale waarden gaan benadrukken en homogenisering tegen willen gaan (Hermans & Kempen 1998: 1114). Hier draagt de

Municipalidad Indígena als *grassroots* beweging aan bij. Haar leden hopen zo inheemse cultuur te behouden en op de te komen voor de belangen van de inheemse bevolking. Deze bevolking geeft namelijk aan dat ze het behoud van de inheemse cultuur belangrijk vinden.

Het is echter de vraag in hoe verre zij in deze wereld waar alles met elkaar verbonden is in staat zijn hun cultuur te behouden. We moeten bovendien oppassen verandering niet als iets slechts af te schilderen. Culturen zijn geen statische eenheden en zijn altijd al onderhevig geweest aan verandering. Culturen passen zich aan aan hun sociale en natuurlijke context en worden gevormd in sociale interactie. In *cultural mixing* (Harris in Eriksen 2007: 111) nemen culturen elementen van andere culturen over waardoor cultuur nieuwe vormen aan kan nemen. De inheemse cultuur is ook fluïde. Door de tijd heen is haar cultuur veranderd, zoals alle culturen dat zijn. De inheemse bevolking geeft aan haar cultuur te willen behouden, maar er bestaat niet één vaste cultuur die te behouden valt. Tegelijkertijd zien we ook dat door invloeden van andere culturen de inheemse cultuur in sommige gevallen verrijken. Dit gebeurt door wat Ritzer (in Eriksen 2007) *glocalization* noemt. De inheemse bevolking kan elementen van andere culturen eigen maken en incorporeren in hun cultuur. Aan de hand hiervan kunnen zij hun gemarginaliseerde positie verbeteren.

Aanbevelingen

In ons onderzoek hebben wij aan kunnen tonen hoe cultuur behouden zou kunnen worden en welke factoren hier mee in relatie staan door te kijken naar één specifieke organisatie. Het kijken naar cultuur als iets dat kan veranderen vraagt om langdurig intensief onderzoek. Waar wij slechts twee maanden onderzoek gedaan hebben, zouden wij toekomstige onderzoekers aanraden meer tijd in te steken bij het verrichten van onderzoek bij een specifieke organisatie. Langdurig onderzoek is bovendien relevant om een completer beeld te krijgen van het functioneren van de *Municipalidad Indígena* omdat veel zaken die zij behandelen een grotere tijdsspan bedekken dan twee maanden. Tot slot, raden wij aan voor toekomstige onderzoekers om de lokale taal Kaqchikel te leren. Dit is belangrijk om verschillende redenen. Onderlinge gesprekken kunnen beter geïnterpreteerd worden, informatie kan verkregen worden uit teksten die niet direct aan de onderzoeker gericht zijn en bovendien zal het bijdragen aan de kwaliteit van de data als de verkregen informatie uitgedrukt is in de moedertaal van de verteller.

Literatuurlijst

Allen, Tim. en Thomas, Alan.

2000 *Poverty and Development in the 21st century*. Oxford: Oxford University Press.

Appadurai, Arjun.

2000 *Grassroots Globalization and the Research Imagination*. *Public Culture* 12(1): 1-19.

Barth, Fredrik.

1998 'Introduction'. In Fredrik Barth, ed., *Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Difference*. Oslo: Universitetsforlaget.

Bentley, G. Carter

1987 *Ethnicity and Practice*. *Comparative Studies in Society and History* 29(1): 24-55.

Buvinic, Mayra en Mazza, Jacqueline.

2004 *Social inclusion and development in Latin America*. Washington: IDB Publication Sections.

Colchester, Marcus.

2002 *Indigenous Rights and the Collective Conscious*. *Anthropology Today* 18(1): 1-3

Della Porta, Donatella en Diani, Mario.

1999 *Social movements; an introduction*. Oxford: Blackwell publishing.

Demmers, Jolle.

2012 *Theories of Violent Conflict. An introduction*. Abingdon, Oxon: Routledge.

Eriksen, Thomas H.

1994 *Ethnicity and Nationalism. Anthropological perspectives*. London/New York: Pluto Press.

2007 *Globalization. The Key Concepts*. Oxford/New York: Berg.

Fischer, Edward F. en Brown, R.McKenna.

1996 *Maya Cultural Activism in Guatemala*. Austin: University of Texas Press.

Gilbert, Jérémie.

2007 *Indigenous Rights in the Making: The United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples*. *International Journal on Minority and Groups Rights* 14: 207-230.

Hale, Henry E.

2004 *Explaining Ethnicity*. *Comparative Political Studies*, 37(4): 458 – 485.

Hansen, Alan D.

- 2010 A Practical Task: Ethnicity as a Resource of Social Interaction. *Research on Language and Social Interaction* 38(1), 63-104.
- Hempel, Lynn.
- 2004 What's It Worth to You? The Questionable Value of Instrumentalist Approaches to Ethnic Identification. *International Journal of Comparative Sociology* 45(3-4): 253-275.
- Hermans, Hubert J.M., Kempen, Harry J.G.
- 1998 Moving Cultures. The Perilous Problems of Cultural Dichotomies in a Globalizing Society. *American Psychologist* 53(10): 1111-1120.
- Hooker, Juliet.
- 2005 Indigenous Inclusion/Black exclusion: Race, Ethnicity, and Multicultural Citizenship in Latin America. *Journal of Latin America Studies*. 37(2):285-310.
- Juris, Jeffrey S.
- 2008 *Networking Futures: The movements against corporate globalization*. Durham: Duke University Press.
- KAS, Konrad Adenauer Stiftung.
- 2007 *Manual para un Municipio Participativo*.
- Kastrup, José P.
- 1997 The Internationalization of Indigenous Rights from the Environmental and Human Rights Perspective. *Texas International Law Journal* 32(97):98-122.
- Kenrick, Justin en Lewis, Jerome.
- 2004 Indigenous Peoples' Rights and the Politics of the Term 'Indigenous'. *Anthropology Today* 20(2): 4-9.
- Lunde, Trine met Skoufias, Emmanuel en Patrinos, Harry A.
- 2007 *Indigenous People in Latin America: economic opportunities and social networks*. Washington: The World Bank.
- Luttrell, Cecilia met Quiroz, Sitna, Scrutton, Claire en Bird, Kate.
- 2009 *Understanding and operationalising empowerment*. London: Overseas Development Institute.
- McElreath, Richard met Boyd, Robert en Richerson Peter J.
- 2003 Shared Norms and the Evolution of Ethnic Markers. *Current Anthropology* 44(1): 122-130.
- Momsen, Janet H.
- 2002 NGO's, Gender and Indigenous Grassroots Development. *Journal of International Development* 14:859-867.

Municipalidad de Sololá

2010 Plan del Municipio de Sololá con Enfoque Territorial, Género y Pertinencia Cultural 2011-2018.

Patrinos, Harry A.

2000 The Cost of Discrimination in Latin America. *Studies in Comparative International Development* 35(2): 3-17.

Plant, Roger.

1998 *Indigenous People and Poverty Reduction: A Case Study of Guatemala*. Washington: Inter-American Development Bank.

Postero, Nancy.

2007 *Now We Are Citizens: Indigenous Politics in Postmulticultural Bolivia*. Stanford: Stanford University Press.

Rasch, Elisabet D.

2008 *Representing Mayas. Indigenous Authorities and the Local Politics of Identity in Guatemala*. Utrecht: Utrecht University.

Rao, Vijayendra en Walton Michael.

2004 *Culture and Public Action*. Stanford: Stanford Social Sciences.

Robertson, Roland.

1992 *Globalization: Social Theory and Global Culture*. London/California/New Delhi: SAGA.

Sieder, Rachel.

2007 The Judiciary and Indigenous Rights in Guatemala. *I.CON* 5(2): 211-241.

Torres, Raidza.

1991 Rights of Indigenous Populations: The Emerging International Norm. *Yale Journal of International Law* 16(127): 127-174

Warren, Kay B.

1998 *Indigenous Movements and Their Critics: Pan-Maya Activism in Guatemala*. Princeton: Princeton University Press.

World Bank

2001 *Overview. Attacking Poverty: Opportunity, empowerment and Security*.

Bijlage 1: Voorbeeld van een akte

1.1 Originele versie in het Spaans

Acta No. 68-2014.
En la ciudad de Sololá, siendo las once horas con nueve minutos de fecha veintitanto (minutos) de (fecha) marzo del año dos mil catorce, reunidos en el despacho de la Municipalidad Indígena del Municipio y departamento de Sololá, estando presentes las siguientes personas: Manuel [redacted] quien se identifica con el DPI No. de -CUI- [redacted] con residencia y domicilio Barrio el Calvario Sololá, Isaura [redacted] quien se identifica con el DPI No. de -CUI- [redacted].
Por otra parte la Corporación de la Municipalidad Indígena del Municipio y departamento de Sololá. Se suscribe la presente para dejar constancia de lo siguiente PRIMERO: El Sr. Alcalde Indígena da la más cordial bienvenida a

los comparecientes, acto seguido se concedio palabra a la parte afectada siendo la Sra. Isaura [redacted], en donde declaro que concedio una cantidad de dos mil quetzales exactos (Q2,000.00) al Sr. Manuel [redacted] por un ofecimiento de una plaza del Hospital Nacional de esta Ciudad, cosas que de ningun momento se le dio cumplimiento, razon por el cual cito a dicho Señor para que responda en reintegrar dicha cantidad. SEGUNDO: Tomo palabra el Sr. Manuel [redacted] manifestando su buena Voluntad de reintegrar la cantidad recibida, lo cual en este mismo momento en presencia de la Autoridad hizo entrega de la suma de cantidad de un mil quetzales exactos (Q1,000.00) quedando pendiente la cantidad de un mil quetzales exactos (Q1,000.00) comprometiendose el Sr. Manuel [redacted] que para el dia 10 de Abril del año dos mil catorce, cancelará el saldo pendiente en horario en el transcurso de la mañana, lugar a efectuar el pago en las oficinas de la Municipalidad Indigena. Por lo consiguiente exorta a la parte deudora de cumplir de lo constatado anteriormente en la presente, caso contrario se tomara otras decisiones al respecto. TERCERO: No habiendo mas que hacer constar en la presente se da por finalizada en el mismo lugar y fecha a treinta minutos despues de su inicio, para su validez dejan firmada los que en ella intervinimos damos fe.

[redacted] [redacted] [redacted]
[redacted] [redacted] [redacted]
[redacted] [redacted] [redacted]
[redacted] [redacted] [redacted]

1.2 Vertaalde versie in het Nederlands⁶⁵

In de stad van Sololá, om elf uur en negen minuten op de 25^e van maart in het jaar 2014, in het kantoor van de Inheemse Gemeente van Sololá. De volgende personen zijn aanwezig: Manuel, geïdentificeerd door zijn ID nummer: -----, wonend in de buurt Clavario in Sololá. Isaura, geïdentificeerd door haar ID nummer: -----. Ook aanwezig is de corporatie van de Inheemse Gemeente van Sololá. Om het volgende document te certificeren ondertekenen de volgende personen dit document. De aanwezigen gaan hierbij akkoord over het volgende. Ten eerste: De Inheemse Burgemeester heet de aanwezigen welkom. Hierna neemt de getroffen partij, mevrouw Isaura het woord. Ze stelt dat ze tweeduizend quetzal (Q 2,000.00) aan meneer Manuel heeft betaald voor een plaats in het plaatselijke ziekenhuis: ‘Hospital Nacional’. Ze heeft nooit het voordeel ontvangen, wat de reden is dat zij hem vraag haar het geld terug te betalen. Ten tweede: Meneer Manuel neemt het woord. Hij toont zich bereid om het geld op ditzelfde moment terug te betalen. In de aanwezigheid van de autoriteiten betaalt hij duizend quetzal (Q 1,000.00), nog verschuldigd zijnde het bedrag van duizend quetzal precies (Q 2,000.00). Meneer Manuel belooft dit bedrag op de ochtend van de 10^e van april van het jaar 2014 terug te betalen. Hij zal het geld terugbetalen in het kantoor van de Inheemse Burgemeester. De verschuldigde is verzocht het genoemde bedrag te betalen, zo niet, zullen maatregelen ondernomen worden. Ten derde: Er is niets meer te vermelden. Om dit document af te ronden zullen de volgende personen op de genoemde tijd en datum de validiteit van dit document bevestigen door het dertig minuten na het begin van de vergadering te ondertekenen. We vertrouwen degenen die dit document ondertekenen.

---

⁶⁵ Vrije vertaling en interpretatie van het Spaans naar het Nederlands door Maatje Vos en Tess van Bommel

Bijlage 2: Illustrenderende foto's

2.1 De leden van de *corporación*⁶⁶

⁶⁶ <https://www.facebook.com/photo.php?fbid=296179287203616&set=pb.224428441045368.-2207520000.1403785271.&type=3&theater> Geraadpleegd op 26-6-2014

2.2 Traje típico⁶⁷

⁶⁷ <http://krisflame.photoshelter.com/image/I0000SmPGP2Qfvro> geraadpleegd op 26-06-2014
<http://tripwow.tripadvisor.com/slideshow-photo/17-two-men-from-solola-by-travelpod-member-greg-adrienne-huehuetenango-guatemala.html?sid=12587822&fid=tp-17> geraadpleegd op 26-06-2014

2.3 Het museum van de *Municipalidad Indígena*⁶⁸

⁶⁸ Foto gemaakt door ons op 19-03-2014

Bijlage 3: Samenvatting in het Spaans

Resumen en Español

Esta tesis es el producto de una investigación cualitativa antropológica durante ocho semanas en la ciudad Sololá en Guatemala. La tesis trata de una organización popular específica la Municipalidad Indígena de Sololá. Esta organización indígena existe de once autoridades indígenas quienes son elegidos por el pueblo. Ellos resuelven problemas por mediación en conflictos. Así la Municipalidad Indígena es importante en las vidas del pueblo indígena de Sololá. En nuestro estudio queríamos hacer una imagen multifacética sobre las formas en las que es posible mantener la cultura indígena del pueblo indígena de Sololá. Así proporcionamos una visión en el nivel micro sobre procesos y experiencias de cambio. Además contribuimos a los conocimientos existentes sobre conceptos como etnicidad, pueblos indígenas, exclusión social, derechos indígenas, movimientos sociales y empoderamiento cultural. Concretamente esta tesis es sobre la influencia de la Municipalidad Indígena en el mantenimiento de la cultura indígena en Sololá, Guatemala y el sentido del pueblo indígena sobre esta influencia.

En 1996 la firma de los acuerdos de paz significó el fin de una guerra civil de 36 años. En uno de estos acuerdos estaban los nuevos derechos de los pueblos indígenas. Este acuerdo funcionó para reformar Guatemala a un estado-nación multiétnica, plural-cultural y multi-lingüístico donde discriminación sobre la base de etnicidad está prohibido (Warren 1998: 57).

Aunque los derechos de los pueblos indígenas están escritos, en la práctica estos derechos no siempre son practicados. Eso resulta en el hecho que la política no responde a los intereses de los pueblos indígenas. Además gracias a esta política, la población indígena son inferiores con respecto a otras culturas como la cultura Ladina. Características culturales indígenas frecuentemente están inferior, que conduce en muchos casos la exclusión social y marginación de los pueblos indígenas (Kenrick & Lewis 2004: 5).

La población indígena de Guatemala es marginada, y además la cultura indígena está sujeta a cambios. Tradiciones y hábitos cultural están desapareciendo porque la cultura indígena está en contacto con culturas más dominantes. El aumento del grado de contacto con otras culturas es parte del proceso de globalización. En este proceso grupos étnicos encuentran otros grupos étnicos y a consecuencia personas son conscientes de su identidad cultural y étnica (Eriksen 2007: 13). Una gran parte de la población indígena valora mucho a su identidad cultural y étnica y piensa que el mantenimiento de la cultura indígena es

importante. Movimientos sociales, y en particular movimientos populares, pueden ayudar a preservar la cultura indígena. Pueden hacer eso por ejemplo para dar empoderamiento cultural a la población indígena.

Esta tesis trata el movimiento popular la Municipalidad Indígena. La Municipalidad Indígena es una organización con sus raíces en el pasado colonial. Hoy, para la gente indígena, la autoridad de la Municipalidad Indígena es una responsabilidad ancestral. La Municipalidad Indígena tiene un sistema para resolver conflictos con respecto a gente indígena, dentro el grupo étnico propio. Así resuelven conflictos sobre la base de los valores indígenas. Aunque la Municipalidad Indígena es una organización popular, ella sabe que es importante funcionar dentro del sistema oficial del gobierno de Guatemala. La relación con el estado sin embargo tiene cualquier tensión porque los dos sistemas están basados en diferentes culturas.

El grupo meta de la Municipalidad Indígena es la población indígena del municipio Sololá. La población indígena de Sololá se define sobre la base de su idioma indígena Kaqchikel y se define como Kaqchikel-Mayas. Además, el traje típico es una parte principal de la identidad cultural de los Kaqchikel-Mayas. Por el traje típico se puede definir el origen de una persona. Tanto los indígenas de las áreas rurales como los indígenas de las áreas urbanas consultan a la Municipalidad Indígena por problemas diferentes. Esta situación incluye problemas entre esposas, problemas sobre tierra y problemas económicos causados por estafas. Por medio del apoyo de la población indígena y solución a los conflictos, dónde se vulneran los derechos de los grupos indígenas, defiende la Municipalidad Indígena para los derechos de la población indígena.

Aunque nuestra tesis se centre en el mantenimiento de la cultura indígena, nosotros encontramos que este no es el objetivo de la Municipalidad Indígena. Sin embargo, no queremos pretender que la manera en que la Municipalidad Indígena defiende los derechos de la población, no significa que ellos no contribuyen al mantenimiento de la cultura indígena. La Municipalidad Indígena mantiene en sí misma elementos de la cultura indígena en su organización y además ellos fomentan otros elementos. La población indígena en Sololá tampoco piensa que el objetivo de la Municipalidad Indígena es mantener la cultura indígena. La población indígena cree que es importante que Sololá tenga una organización que consista en las personas de la población propia para defender sus derechos. Las expectativas de la población indígena de la Municipalidad Indígena corresponden al objetivo de la Municipalidad Indígena.

Hay factores diferentes que pueden fortalecer o dificultar el mantenimiento de la cultura. Tanto encontramos factores correspondientes como factores diferentes entre la Municipalidad Indígena y la población indígena en Sololá.

La Municipalidad Indígena indica que una de las maneras más importantes para mantener la cultura indígena es para practicar esta cultura en sí misma. El idioma, la ropa y los valores que definen la cultura indígena Kaqchikel se mantienen dentro de la organización. Para la población indígena mantener su cultura en medio de Municipalidad Indígena también es muy importante. Para ellos es importante que se practique la cultura y se transmita la cultura en esta manera. También dentro de la familia transmitir la cultura indígena es muy importante. Dentro de la familia se practica la cultura indígena en menor medida, según la Municipalidad Indígena y la población indígena en Sololá. Si no se transmite la cultura indígena dentro la familia, la cultura indígena desaparecerá. La razón para esto es que muchas familias tienen miedo de discriminación en base de la cultura indígena e influencias de otras culturas. Un elemento que es importante para los miembros de la Municipalidad Indígena pero también para la población indígena es el idioma indígena.

No perder el idioma indígena es una de las razones para que la Municipalidad Indígena practique el idioma Kaqchikel. Otra razón para la organización es que la población indígena puede hablar su propio idioma dentro de la organización, para sentirse más seguro y para defender sus propios derechos. En ocasiones dónde la población indígena no puede hablar por sí misma, la Municipalidad Indígena le da esta voz. La organización representa a la población indígena en frente del estado y puede defender sus derechos culturales. Por esta manera la población indígena experimenta apoyo de la Municipalidad Indígena. Sin la Municipalidad Indígena la población indígena tiene una posición impotente, pero consultar la Municipalidad Indígena le da control y una voz.

La amenaza de la cultura indígena se puede conectar con un proceso grande de globalización. También encontramos que un resultado de la globalización es que la gente va a acentuar los valores locales y quieren luchar contra homogenización (Hermans & Kempen 198: 1114). Tanto la Municipalidad Indígena como la población indígena indican que el mantenimiento de la cultura indígena es muy importante. La pregunta es cómo mantener una cultura propia en un mundo donde todo está conectado.

